

Yrkesutbildning i Sverige

ARBETSMARKNADSUTBILDNINGENS ROLL I
UTBILDNINGSSYSTEMET

Förord

Vi befinner oss i ett avgörande skifte för arbetsmarknadspolitiken. Arbetsförmedlingen reformeras i grunden och ett nytt system med fristående aktörer ska vara på plats senast 2021. Den pågående reformeringen är djupt oroande då Arbetsförmedlingen redan nu drastiskt minskar på sin egen verksamhet, innan det nya systemet är på plats. Utgångspunkter för Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är att arbetsmarknadspolitiken måste fungera under reformperioden 2019–2021 med ett likvärdigt stöd över hela landet och att kommunerna får kompensation för den övervältring av kostnader som kan uppstå.

Men vi behöver också blicka framåt för att säkerställa att det nya systemet blir så bra som möjligt. Några viktiga pusselbitar är ambitionen att fler vuxna ska studera inom det reguljära utbildningssystemet istället för via arbetsmarknadsutbildningar och kopplingen till kompetensförsörjningen. Det är en del av Arbetsförmedlingens reformering som hittills inte varit i fokus. Vi har inte råd att tappa dessa bitar, särskilt inte i ett läge där bristen på gymnasialt yrkesutbildade redan nu är stor både hos offentliga och privata arbetsgivare och att vi samtidigt kan stå inför en lågkonjunktur.

För att få fram mer fakta i frågan har SKR låtit konsultbolaget Zweig Solutions ta fram en rapport om arbetsmarknadsutbildningarnas roll i utbildnings-Sverige. Rapporten ger en första bild av hur många som läser mot vissa yrken när statistik från gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning (komvux) och arbetsmarknadsutbildningar läggs samman. Resultaten visar att neddragningen av arbetsmarknadsutbildningar riskerar att slå mot antalet yrkesutbildade framför allt inom branscherna transport och industri, vilket kan få konsekvenser för hela samhället då vissa utbildningar riskerar att bli ”utrotningshotade”.

Rapporten är ett inspel i den pågående reformeringen av arbetsmarknadspolitiken. Utifrån resultaten vill SKR särskilt lyfta fram följande fyra punkter:

- **Kompetensförsörjningen behöver uppmärksammas mer.** En förutsättning för att offentliga och privata arbetsgivare ska kunna anställa och växa är att de hittar rätt kompetens. I det analysunderlag som Arbetsförmedlingen har tagit fram för att förbereda för en ny myndighet berörs kompetensförsörjningsperspektivet endast i begränsad omfattning.¹ SKR menar att detta perspektiv behöver ges en större tyngd i den fortsatta reformeringen av arbetsmarknadspolitiken.
- **En övergång från arbetsmarknadsutbildning till reguljära studier är bra – men det behöver följa med finansiering.** SKR är i grunden positiva till att mer utbildning sker inom det reguljära utbildningssystemet. Det minskar risken för konkurrens mellan arbetsmarknadsutbildningar och komvux, och det finns dessutom en fördel för eleverna att få betyg och därmed en påbyggnadsbar utbildning. Samtidigt är det

---

¹ Arbetsförmedlingen (2019) *Vissa förutsättningar inför reformeringen av Arbetsförmedlingen. Rapportering i enlighet med regeringsuppdrag.*

helt avgörande att kommunerna får finansiering för detta utökade uppdrag som innebär både ökade volymer och fler elever i behov av stöd.

- **Studiefinansieringen för vuxna måste ses över.** En övergång från arbetsmarknadsutbildning till komvux ställer krav på att elevernas möjligheter till studiefinansiering analyseras. SKR anser att det även fortsättningsvis behöver finnas alternativ till studiemedel från CSN för försörjning under studietiden.
- **Nödväntigt med bättre statistik över antalet yrkesutbildade.** Rapporten visar hur många som utbildas till olika yrken när resultaten från flera utbildningsformer läggs samman. Det är en central kunskap för att kunna planera och dimensionera utbildningssystemet och bedriva en strategisk kompetensförsörjning. SKR uppmanar regeringen att via sina myndigheter se till att statistiken utvecklas för att kunna fylla denna viktiga funktion.

Stockholm, december 2019

Per-Arne Andersson

Avdelningen för utbildning och arbetsmarknad

Innehåll

Introduktion	6
Utbildning	8
Arbetsmarknadsutbildning.....	8
Var finns yrkesutbildningsplatserna?	11
Arbetsmarknadsutfall i de tre utbildningsformerna.....	16
Bristyrken	23
Det statistiska läget	27
Konsekvenser för utbildningsföretagen	30
Utbildningsföretagens storlek.....	30
Andel arbetsmarknadsutbildningar hos utbildningsföretagen	32
Analys av utbildningsföretagens årsredovisningar.....	36
Intervju med utbildningsföretagen	41
Avslutande diskussion	43
Källor	45
Bilaga 1 Siffror för röda listorna	47
Bilaga 2 Branschernas syn	48

Introduktion

I kölvattnet av Januariöverenskommelsen står Sverige inför stora arbetsmarknadspolitiska förändringar. I centrum för dessa förändringar finns en genomgripande reform av Arbetsförmedlingens ansvarsområde och funktionssätt.

I 73-punktsprogrammet står det:

Arbetsförmedlingen reformeras i grunden. Staten har genom Arbetsförmedlingen myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men ett nytt system baserat på LOV ska utvecklas där fristående aktörer matchar och rustar arbetssökande för de lediga jobben. [...]
(Förändringen av Arbetsförmedlingen ska vara fullt genomförd under 2021).²

Det är med andra ord en mycket omfattande reform som ska vara klar år 2021. Det är svårt att överblicka hur denna reform kommer att se ut när den går från en överenskommelse till faktiskt verksamhet i myndigheter och kommuner. Mycket kan komma att ändras och förskjutas i tid när verkligheten är mer svårhanterlig än vad politikerna förutsett. Det den här rapporten visar är att effekterna av Januariöverenskommelsen redan är märkbar inom området arbetsmarknadsutbildning. Rapporten kommer också att visa vilken påverkan överenskommelsen kan komma att ha om den fortsätter i den riktning som hittills har skett. I budgetpropositionen för 2020 är extra pengar avsatta till arbetsmarknadsutbildning, 2020 är det 281 miljoner kronor, och sedan 177 och 226 miljoner för 2021, respektive 2022.

Januariöverenskommelsens förslag är inte en isolerad politisk färdriktning utan ett led i en större rörelse – bort från fokus på arbetsmarknadsutbildning som en del av AF:s uppdrag och mot ett ökat fokus på den reguljära utbildningspolitiken (komvux etcetera). Den nyligen utkomna arbetsmarknadsutredningen (SOU 2019:3) föreslår till exempel att utbildning i större utsträckning borde ske via det reguljära utbildningssystemet för att på bästa sätt tillgodose arbetsmarknadens behov på lång sikt.

Januariöverenskommelsen är dock inte utan ventiler när det gäller den negativa synen på behovet av arbetsmarknadsutbildningarna. Vissa specifika utbildningar ska även i fortsättningen få finnas kvar som arbetsmarknadsutbildningar:

Arbetsmarknadsutbildningar som brister i effektivitet bör avvecklas, medan de som fyller en strategisk funktion på arbetsmarknaden ska finnas kvar. [egen kursivering]

---

² Sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, 11 januari 2019. Punkt 18.

Vad denna strategiska funktion innebär är inte definierat. Många frågor återstår kring det ansvar som de kommunala yrkesutbildningarna kommer att få ta över, samt hur man ska reda ut både dimensioneringen och finansieringen av dessa. Arbetsmarknadsutredningen bedömer att förutsättningarna för detta kommer att förbättras över tid:

Utredningen bedömer att utbildningsutbudet inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning i större utsträckning kommer kunna anpassas efter arbetsmarknadens behov i takt med att det regionala perspektivet stärks i dimensionering och planering av utbildningen, samt att deltagarvolymen ökar då en del av de individer som i dag studerar en arbetsmarknadsutbildning i stället kan studera motsvarande utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen. (SOU 2019:3, s. 364)

Det finns vissa branscher där man i högre grad har förlitat sig på arbetsmarknadsutbildningar för den mer långsiktiga kompetensförsörjningen. Detta är framförallt Transport och delar inom Industriteknik.

I den här rapporten beskriver vi hur Arbetsförmedlingen har börjat dra ned på arbetsmarknadsutbildningarna och vilken effekt det har för olika yrkesutgångar och branscher.

Utbildnings-Sverige är som ett ekosystem där vissa delar är mer känsliga för störning än andra. De stora och breda utbildningsvägarna, som vårdutbildningar till exempel, ges av många aktörer (gymnasieskola/komvux/AF) och det finns därmed många som kan öka sitt utbud när andra minskar. De små och smala utbildningarna kan däremot luta sig tungt mot en enda utbildningsaktör – till exempel AF – och drabbas då hårt om denna snabbt försvinner. Detta gäller inte minst om antalet utbildningsföretag som genomför utbildningen är få och dessutom har få andra utbildningar i sitt totala utbud. En förlorad utbildningsaktör innebär också förlorad kompetens i form av ”know-how”, yrkeslärare och kontakter med branschen.

En snabb avveckling av arbetsmarknadsutbildningarna kan riskera att få negativa konsekvenser för kompetensförsörjningen på den svenska arbetsmarknaden, inte minst inom vissa specifika branscher. Det krävs en långsiktig strategi för hur övergången mot ett nytt utbildningssystem ska organiseras och betalas.

Utbildning

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning (AUB) är en utbildningsform som ska vara som längst sex månader. Utbildningarna är avsedda för personer som är 25 år eller äldre. Dess huvudsakliga syfte är att stärka individens möjligheter att behålla eller att få ett nytt arbete. Personer som bedöms behöva specifik kompetens för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden anvisas ofta till arbetsmarknadsutbildning. Utbildningarna ska också tjäna till att förbättra matchning samt motverka kompetensbrist på arbetsmarknaden. Utbildningen finns även i en förberedande form, som främst riktas mot att förbereda individen för att delta i ytterligare arbetsmarknadsprogram. Sedan finns yrkesutbildning som riktas mot en specifik yrkesutgång – det är den typen av arbetsmarknadsutbildning som vi fokuserar på i den här rapporten.

Kostnaden för arbetsmarknadsutbildning utgörs av två delar: Arbetsförmedlingens köp av kurser samt kostnader för aktivitetsstöd till deltagarna. AUB ges som arbetsmarknadspolitisk aktivitet inom ramen för jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar. Det är riktade program med målet att hjälpa ungdomar och personer som stått långt från arbetsmarknaden under längre tid att etablera sig på arbetsmarknaden. Som tabellen nedanför visar ökade kostnaderna för AUB under början av 2010-talet, fram till år 2014. Därefter har kostnaderna överlag minskat. En stor del av förändringarna är kopplade till garantierna.

Tabell 1. Totalkostnader för arbetsmarknadsutbildning 2010–2018, miljoner kronor.

	Utanför garantierna	Jobb- och utvecklingsgarantin	Jobbgarantin för unga	Etablerings- uppdrag et	Samarbete med fkt	Summa
2010	1 000	0	0	0	0	1 000
2011	718	498	218	0	0	1 434
2012	720	470	202	14	7	1 413
2013	770	575	247	117	4	1 713
2014	585	756	287	169	9	1 806
2015	611	733	247	186	1	1 778
2016	705	615	152	197	3	1 672
2017	614	475	95	244	5	1 433
2018	563	477	97	247	3	1 387

Källa: Arbetsförmedlingens statistiktjänst: "Kostnader utbildning per sökandegrupp 2010-2018".

I budgetpropositionen för 2020 görs en satsning på arbetsmarknadsutbildning, år 2020 är det 281 miljoner kronor, och de följande två åren 177, respektive 226 miljoner.³ Detta presenteras som en dämpning av den nedskärning som gjordes i den tidigare budgeten.⁴

Arbetsmarknadsutbildningar i retrospektiv

Arbetsmarknadsutbildningar har under lång tid varit ett viktigt inslag i den svenska arbetsmarknadspolitiken. Ett antal utvärderingar kring utbildningarna har gjorts och i sin helhet så tycks programmens effekt ha varierat över tid.⁵ Man väger risken av att individer blir inlåsta i utbildning (när de hade kunnat få andra jobb), mot målet att lösa arbetsmarknadens behov av specifik kompetens. Det har över tid varierat vilket av dessa mål som haft högst prioritet i styrningen av arbetsmarknadsutbildningen.⁶

Fokus för arbetsmarknadsutbildningen från och med 2007 var på individer som stod långt från arbetsmarknaden. Vid regeringsskiftet 2014 förändrade man i Arbetsförmedlingens styrning, så att AUB inte längre var reserverad för dem som stod längst från arbetsmarknaden. De senaste åren har detta nu börjat märkas – utbildningen riktas nu i högre grad mot personer som bedöms ha förutsättningar att genomgå insatsen, samtidigt har också utbildningarna i större grad utformats från arbetsgivarens mer konkreta rekryteringsbehov.⁷

Arbetsmarknadsutbildningarnas effektivitet har ökat de senaste åren. Det är dock svårt att avgöra hur mycket deltagarsammansättningen har påverkat programmets effektivitet och hur mycket som är andra förändringar. En studie från IFAU menar att den förändrade sammansättningen på deltagarna inte är en fullgod förklaring till att effekten av utbildningarna har varierat över tid.⁸ Studien finner att deltagande i arbetsmarknadsutbildning under mitten av 2000-talet var förknippat med högre och snabbare grad av anställning, samt en mer stabil och bättre ställning på arbetsmarknaden, jämfört med personer som inte deltog i AUB. Motsvarande positiva effekter finns även på senare år i utbildningen, men effekten av deltagandet har minskat över tid.

Arbetsmarknadsutbildningar i nutid

Arbetsförmedlingen redovisar nya beslut på AUB uppdelat efter ett antal olika inriktningar. Det råder stor skillnad på mängden platser mellan dessa utbildningsinriktningar. Dessutom är det relativt stora skillnader över tid. Utifrån tabell 2 blir det tydligt att den totala mängden utbildningsplatser har minskat drastiskt sedan 2016. Det totala antalet platser har gått från närmare

---

³ Prop. 2019/20:1. Utgiftsområde 14.

⁴ Arbetsmarknadsdepartementet och Finansdepartementet (2019) *Åtgärder för fler i arbete*. Pressmeddelande 17 september 2019.

⁵ IFAU 2016:20. *Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen*.

⁶ SOU 2019:3. *Effektivt, tydligt och träffsäkert – det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad*.

⁷ Ibid.

⁸ IFAU 2016:20. *Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen*.

30 000 under 2016 till 19 000 under 2018. Under perioden 2016 till 2018 är det två utbildningsinriktningar som konstant har ett högre antal utbildningsplatser i relation till de andra inriktningarna, det är grupperna Transport och Hantverk. Dessa är rödmarkerade i tabellen nedan

Tabell 2. Nya beslut på arbetsmarknadsutbildning 2016-2018, efter inriktning.

Utbildningsinriktning	2016	2017	2018
IT	1 221	1 432	876
Teknik/natur	1 117	1 011	837
Kultur	893	847	312
Ekonomi	92	110	172
Pedagog	453	537	403
Vård	3 064	432	79
Kontor	9 06	476	1
Kundservice	4 067	100	412
Restaurang	1 246	2 331	1 989
Bygg	1 218	1 410	1 275
Hantverk	6 592	7 958	6 350
Maskin	2 01	198	24
Transport	5 723	3 370	5 140
Övrigt	2 366	1 069	1 364
Summa	29 159	21 281	19 234

Källa: Arbetsförmedlingen (Arbetsmarknadspolitiska program, årsrapport 2018) och Arbetsförmedlingens statistiktjänst.

Utbildningsinriktningar utgörs av ett flertal olika arbetsmarknadsutfall eller yrken. Transport rör sig om flera olika typer av föraryrken, såsom lastbilsförare, buss- och spårvagnsförare och taxiförare m.fl. Kategorin Hantverk är mycket bred och innehåller yrkesgrupper som inom gymnasieskolan delas upp i Industritekniska programmet, El- och energiprogrammet, Bygg- och anläggningsprogrammet, Fordons- och transportprogrammet, VVS- och fastighetsprogrammet samt Hantverksprogrammet. De flesta, och största, yrkeskategorierna i denna grupp faller under det Industritekniska programmet i gymnasieskolan. Exempel på yrkesutfall: maskinställare, maskinoperatör, svetsare och gasskärare.

För att förstå hur branscher skulle påverkas vid en avveckling av arbetsmarknadsutbildning är det viktigt att uppskatta hur samtliga utbildningsvägar, dvs. såväl AUB som gymnasieskolans yrkesprogram och komvux, bidrar till den slutgiltiga kompetensförsörjningen. *De branscher som står inför de största riskerna är de där arbetsmarknadsutbildningen står för både ett stort antal och en stor andel av utbildningsplatserna inom ett givet yrkesutfall.* Även branscher där utbildningarna är särskilt kostsamma (men med relativt få platser) och där en stor andel idag tillgodoses av arbetsmarknadsutbildningar riskerar att påverkas negativt. För att få en uppfattning om hur det

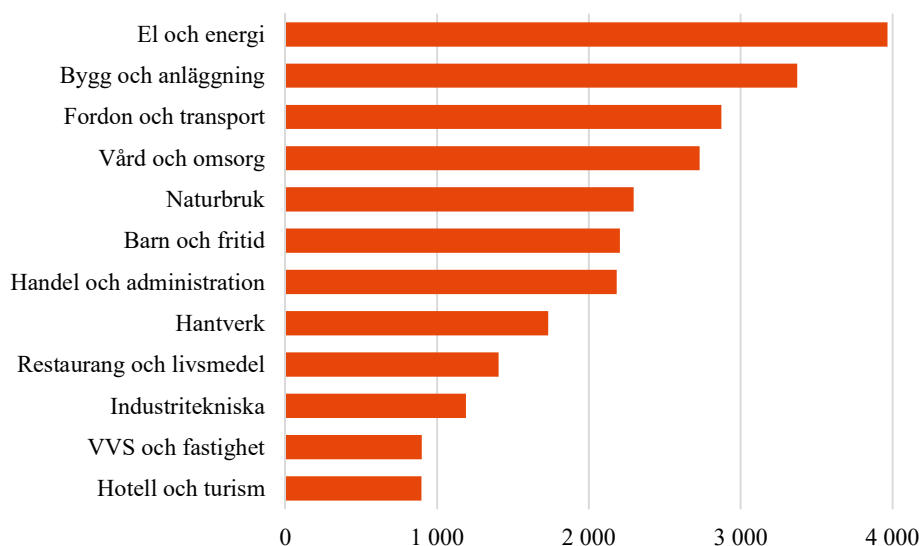
faktiska läget är för respektive bransch/yrke gör vi en genomgång av de olika utbildningsvägarnas utbud och kapacitet.

Var finns yrkesutbildningsplatserna?

Gymnasieskolan

Gymnasieskolans yrkesutbildning och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar står ofta förhållandevis nära varandra i innehållet på yrkesutbildningen. Många utbildningar har gemensamma eller liknande yrkesutgångar. I den svenska gymnasieskolan finns 12 yrkesprogram, som sedan i sin tur är uppdelade på hela 41 inriktningar (av mycket varierande storlek). Det var endast 14 av dessa inriktningar som hade 500 eller fler avgångselever år 2018 – de flesta är således relativt små till sin omfattning.

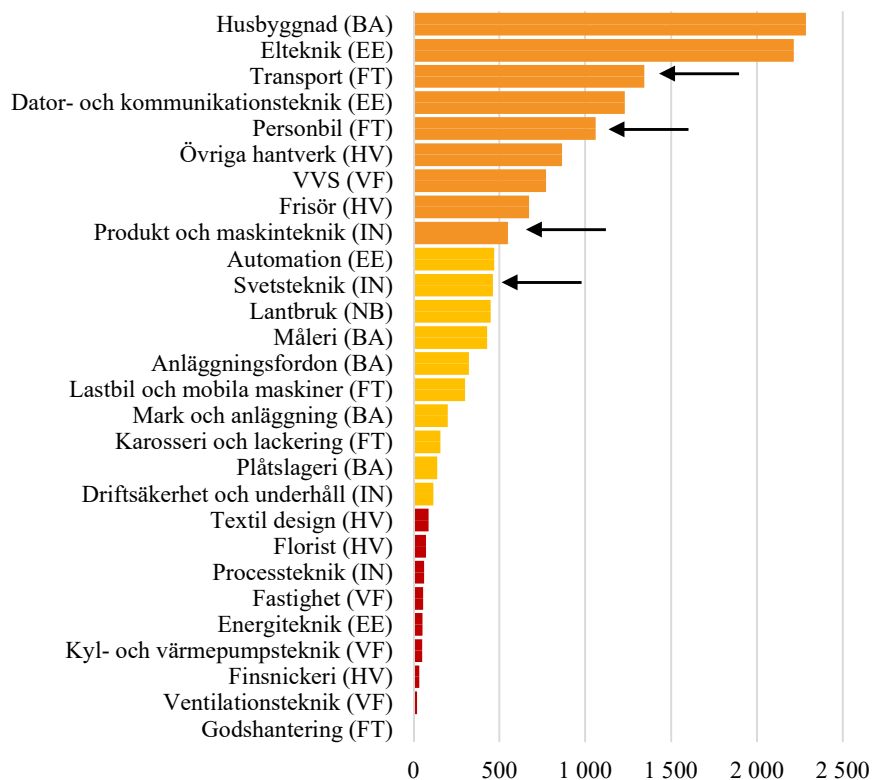
Diagram 1. Yrkesprogram i gymnasieskolan, antal avgångselever 2018.

Källa: Skolverkets officiella statistik. På x-axeln: antalet avgångselever.

De två programmen som i huvudsak delar område och yrkesutgångar med Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar är Fordon och transport samt Industri teknik. Det är två program som skiljer sig mycket i storlek – där Fordon och transport är bland de största och Industri teknik bland de minsta programmen. Fordon och transport svarar mot kategorin Transport och Industri teknik i stort mot kategorin Hantverk i tabell 2 på sidan 10.

Diagram 2. Inriktningar i gymnasieskolan, antal avgångselever 2018.

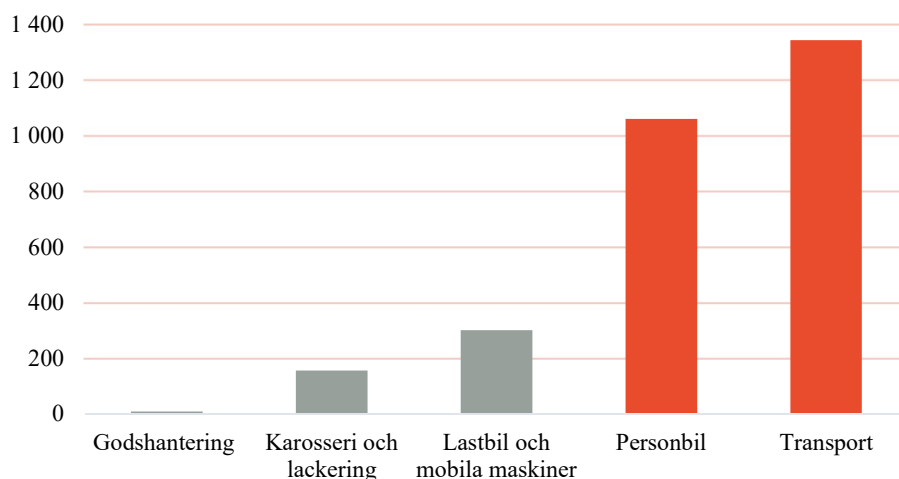
Källa: Skolverkets officiella statistik. Programförkortningar i parantes. På x-axeln: antal avgångselever. Endast inriktningar på programmen som vi jämför med arbetsmarknadsutbildningarna är med i diagrammet ovan.

Pilarna i diagrammet ovan pekar på de inriktningar som i huvudsak är vanliga som arbetsmarknadsutbildning. Endast inriktningar på programmen som vi sedan jämför med arbetsmarknadsutbildningarna är med i diagrammet ovan. Storleken på inriktningarna varierar mycket. Många av programmen är svåra att se som nationella, i det att de inte tillhandahålls på fler än ett fåtal platser runtom i landet. Eftersom många av inriktningarna är så pass små, blir följderna att det är en relativt liten grupp att rekrytera från till de specifika yrkena som inriktningen utbildar mot.

Gymnasieprogrammet Fordon och transport

Programmet Fordon och transport hade läsåret 2017/18 totalt 2 873 avgångselever, uppdelade på fem inriktningar: transport, personbil, lastbil och mobila maskiner, karosseri och lackering samt godshantering (som endast bestod av åtta personer).

Diagram 3. Antal avgångselever på inriktningarna, Fordon och transport 2017/18.

Källa: Skolverkets officiella statistik.

Det är framförallt inriktningen transport och delvis personbil som riktar sig mot de yrkena som är vanligast förekommande i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar. Inriktningen transport hade läsåret 2017/18 nästan 1 400 avgångselever och personbil hade i sin tur 1 061.

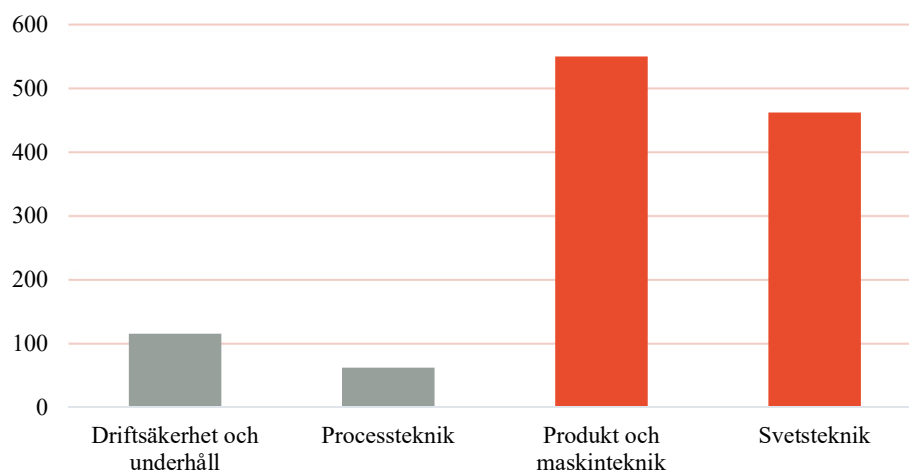
Det rör sig alltså om ungefär 2 400 platser från transportsidan i gymnasieskolan som är intressanta i relation till arbetsmarknadsutbildningarna.

Gymnasieprogrammet Industriteknik

Det gymnasieprogram som svarar mot många av yrkena inom AUB-inriktningen Hantverk är det Industritekniska programmet. Det består av fyra inriktningar: svetsteknik, produkt och maskinteknik, processteknik samt driftsäkerhet och underhåll. Det var totalt 1 189 avgångselever under läsåret 2017/18. Det är främst inriktningarna produkt och maskinteknik, samt svetsteknik som i hög utsträckning har yrkesutgångar som är vanliga inom arbetsmarknadsutbildningar.

Från det industritekniska programmet handlar det om ungefär 1 000 platser per år som är av särskilt intresse i relation till arbetsmarknadsutbildningarna.

Diagram 4. Antal avgångselever på inriktningarna, Industritekniska programmet läsåret 2017/18.

Källa: Skolverkets officiella statistik.

Komvux

Statistiken för den kommunala vuxenutbildningen (komvux) är i regel både mer osäker och mindre detaljerad än den för gymnasieskolan. Därför redovisar vi inte en lika tydlig bild gällande komvux. Dock kan siffrorna ge en bredare bedömning kring vilken potential det finns vad gäller mängden utbildningsplatser som man rimligtvis kan skapa, samt hur många av de som gått utbildningen som efteråt jobbar i en bransch som motsvarar utbildningen.

För att få en uppfattning kring hur många elever som kan tänkas komma från komvux till yrken som är vanliga inom arbetsmarknadsutbildning har vi tittat på siffror kring kursdeltagande från 2018. Siffrorna är en sammanvägning av de kurser som krävs för en given yrkesutgång. Dessa siffror bör i huvudsak ses som en riktlinje och ska inte betraktas som säkra.

Tabell 3. Komvux: kursdeltagande 2018 – sammanvägning av kurser för yrkesutfall.

Yrke	Antal personer
Byggnads- och ventilationsplåtslagare	24
Tunnplåtslagare	39
Murare	58
Kyl- och värmepumpstekniker m.fl.	106
Golvläggare	120
Betongarbetare	145
Anläggningsarbetare och anläggningsmaskinförare	210
Målare	350
Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete	400
Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer	420
Industrielektriker	500
Installations- och serviceelektriker	500
Träarbetare, Snickare	600
VVS-montörer	700
Svetsare och gasskärare	700
Buss- och spårvagnsförare	940
Lastbilsförare	940
Undersköterskor	4 000
Distributionselektriker	..
Slaktare och styckare	..
Underhållningsmekaniker och maskinreparatörer	..

Källa: Statistik om kurserna är från Skolverkets statistikenhet. Sammanvägningen är egen. Prickade värden är för små för att redovisa.

Denna statistik tar inte i beaktande att inte alla personer går vidare mot den bransch eller det yrke de utbildar sig mot. I flera fall leder samma kurser fram till olika yrkesutfall, vilket gör det svårt att avgöra vilket yrke personen läst mot. Det mest framträdande exemplet på detta är inom transport, där det i stor utsträckning krävs samma kurser för lastbilsförare som för buss- och spårvagnsförare. I det fallet har vi tagit den totala mängden personer (1 885) som gått kursen (yrkestrafik-vux) och fördelat dessa platser jämt över de två kategorierna. Siffrorna bör därför tolkas med stor försiktighet. Vi kommenterar dessa siffror vidare i samband med jämförelsen som görs i kapitlet som rör bristyrken nedan.

Skolverket har i uppdrag att göra en uppföljning av sysselsättningen efter avslutade studier inom den kommunala vuxenutbildningen. I rapporten finns statistik som avser personer som blev klara med utbildningar inom komvux år 2013.⁹ Det är långt tillbaka i tiden, vilket var den största anledningen till att vi gjorde en egen sammanräkning utifrån 2018 års deltagarsiffror.

I Skolverkets uppföljning redovisar man följande siffror för 2013. Det året var det drygt 61 000 personer (exkluderat SFI) som läste totalt. Skolverket skiljer mellan personer som läst mellan 400–799 poäng (där ungefär 400 poäng motsvarar en termin) och personer som läst minst 800 poäng.

Av de 61 000 personer som gick komvux (år 2013) var det 657 personer som läst 400–799 poäng med inriktning mot fordon och transport, och 447 personer som läst 800 eller fler poäng. *Sammantaget var det alltså totalt 1 104 personer som gick motsvarande en termin eller mer transportkurser på komvux.*

Motsvarande siffror för den industritekniska inriktningen är lägre. Antalet personer som läst 400–799 poäng var 269, och antalet som läst 800 poäng eller fler var 240 personer. *Totalt rör det sig om 509 personer som gått motsvarande en termin eller mer av industriteknik på komvux.*

Arbetsmarknadsutfall i de tre utbildningsformerna

Utbildningsformerna som vi tittar på är strukturerade på olika vis, därför är det inte alltid helt lätt att göra rimliga jämförelser. En viktig skillnad är att arbetsmarknadsutbildningarna är riktade mot en specifik yrkesutgång, medan gymnasieskolan och komvux har flera olika yrkesutgångar per inriktning. Ett sätt att jämföra de olika utbildningsformerna är att undersöka vad eleverna faktiskt jobbar med efter sina utbildningar.

Gymnasieskolan

För att få statistik på vad eleverna jobbar med efter sina gymnasieutbildningar krävs att man går några år tillbaka i tiden. Det senaste som finns tillgängligt innefattar personer som examinerades läsåret 2013/14, och som var sysselsatta med något arbete under 2015. För Fordon och transport, på inriktningen transport, var det 1 203 elever och på inriktningen personbil var det 704 personer.

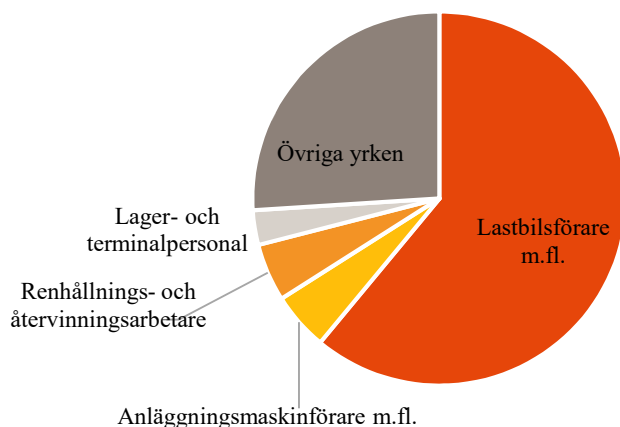
---

⁹ Skolverket (2017) *Redovisning av uppdrag om uppföljning av sysselsättning efter avslutade studier inom kommunal vuxenutbildning.*

I diagrammet nedan kan man se arbetsmarknadsutfall för eleverna vid inriktningen transport ett år efter examen. Det vanligaste utfallet är utan tvekan lastbilsförare, vilket utgör 61 procent av de anställda personerna. Vidare arbetar ungefär fem procent som anläggningsmaskinförare respektive renhållnings- och återvinningsarbetare. En mindre grupp jobbar också som lagerarbetare. Resterande personer är utspridda över en mängd olika jobb och är här redovisade som 'övriga yrken', dessa motsvarar 26 procent av personerna. *I absoluta tal är det runt 740 personer som utbildas till lastbilsförare via gymnasieskolan och som faktiskt arbetar i branschen.*

Diagram 5. Arbeta efter studier – inriktning Transport, examinerade 2013/14, andel i olika yrken.

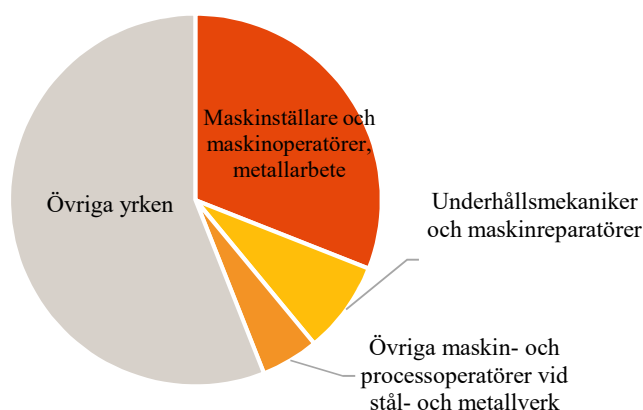

Källa: SCB "Sysselsättnings- och yrkesstatistik 2015 för examinerade 2014".

Det är således en relativt stor andel som redan nu har yrkesutgången lastbilsförare. *För personerna som gått inriktning mot personbil är det 319 personer (45 procent) som jobbar som motorfordonsmekaniker. Resterande grupper är för små för att redovisas.*

På det industritekniska programmet är det också två inriktningar som är av intresse. Om vi börjar med inriktningen mot produkt och maskinteknik så är *den vanligaste yrkesutgången maskinställare och maskinoperatörer inom metallarbete, det rör sig om 201 personer.* Utöver det förekommer även underhållsmekaniker och maskinreparatörer, dock i mindre utsträckning.

Diagram 6. Arbete efter studier – inriktning Produkt och maskinteknik, examinerade 2013/14, andel i olika yrken.

Källa: SCB ”Sysselsättnings- och yrkesstatistik 2015 för examinerade 2014”.

Ser man till motsvarande statistik för inriktningen svetsteknik är det bara en grupp som faktiskt är redovisad med antal och andel i SCB:s statistik. *Det är 119 personer, eller 28 procent, som har yrkesutfallet ”Svetsare eller gasskärare”*. Resterande grupper är antingen så pass små att de redovisats inom kategorin övrigt eller har blivit prickade. Där finns bland annat yrken som maskinställare, smeder, underhållningsmekaniker och maskinreparatörer.

Det är långt ifrån alla på yrkesprogrammen i gymnasieskolan som efter sin studietid börjar att arbeta inom den bransch de utbildat sig mot. Nu är siffrorna ovan baserade på yrkesverksamhet ett år efter avslutad gymnasieutbildning. Möjligen är det fler som befinner sig i ”rätt” bransch och yrke vid ett senare tillfälle. Industriteknik ligger bland de programmen där en högre andel jobbar i ”rätt” bransch (ungefär 70 procent), medan fordon och transport ligger lågt (runt 35 procent).¹⁰

Komvux

Det finns inga siffror som rör mer specifika yrkesutfall efter avslutad komvux-utbildning. Det närmaste vi kan komma när det gäller statistik för komvux är att titta på etablering och branschtillhörighet. Vi börjar med att titta på det som Skolverket redovisar som etableringsstatus¹¹. Kategorin ”etablerade” innebär här att personen har haft en arbetsinkomst på minst 191 800 kronor och inte varit arbetslös eller tagit del av någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Osäker respektive svag ställning innebär i korthet att personen har haft en arbetsinkomst men en lägre sådan och/eller med förekomst av arbetslöshet under året.

¹⁰ Skolverkets officiella statistik: *Bransch 1 år efter avslutade gymn. studier 2014/15*, tabell 5.

¹¹ För en genomgång av måttet, se bilaga 1 i Skolverket (2018) *Etableringen på arbetsmarknaden och fortsatta studier år 2015–2016 efter avslutad kommunal vuxenutbildning*.

Tabell 4. Etableringsstatus 2015 för personer som avslutade sina komvux-studier 2014, uppdelat efter omfattning på studierna.

	Fordon och transport, minst 800 poäng	Fordon och transport, 400-799 poäng	Samtliga yrkesinr, minst 800p	Samtliga yrkesinr, 400-799 poäng
Etablerade	45	44	55	43
Osäker ställning	27	29	17	17
Svag ställning	17	17	17	19
Högskolestudier	1	1	3	6
Övriga studier	3	3	3	5
Varken studier/arbete	7	6	6	10

Källa: Skolverkets officiella statistik, etableringsstatus komvux.

Sammantaget är alltså färre personer ”etablerade” efter att ha läst kurser inom fordon och transport än snittet på samtliga utbildningar, när det gäller personer som läst minst 800 verksamhetspoäng. Förekomsten av osäker ställning är däremot högre. För personer som läst en kortare utbildning är andelen etablerade ungefär densamma för personer som läst fordon och transport jämfört med samtliga yrkesinriktningar.

Det är viktigt att försöka utröna hur många som faktiskt börjar jobba inom den bransch de utbildar sig mot. Inom industriteknik respektive fordon och transport var det ungefär varannan elev som var etablerad på arbetsmarknaden som också arbetade inom områdena tillverkning och utvinning respektive transport och magasinering. Detta kan jämföras med Vård och omsorg där motsvarande siffra är 90 procent, samt för Barn och fritid där det är 70 procent.¹²

¹² Skolverket (2018) *Etableringen på arbetsmarknaden och fortsatta studier år 2015 –2016 efter avslutad kommunal vuxenutbildning.*

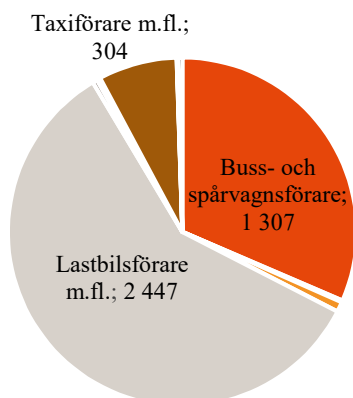
Arbetsmarknadsutbildning

När det gäller arbetsmarknadsutbildningarna som tillhandahålls av Arbetsförmedlingen finns det mer detaljerade siffror rörande arbetsmarknadsutfall. Antalet utbildningsplatser varierar ganska kraftigt från år till år. Nedan följer en detaljerad genomgång av transport och hantverk (i huvudsak motsvarar hantverk det industritekniska programmet i gymnasieskolan). Det är de två största kategorierna och tillika de branscher som riskerar den största neddragningen, givet att utbildningsplatserna skulle minska.

Transport

Yrket med flest utbildningsplatser år 2018 är med stor marginal lastbilsförare. Utöver lastbilschaufför är buss- och spårvagnsförare samt taxiförare de vanligaste kategorierna. Sedan finns ett antal mindre utbildningar, med mellan en (1) och 39 platser.

Diagram 7. Utbildningsplatser Transport 2018: uppdelat på yrke.

Källa: Arbetsförmedlingens statistiktjänst.

Som tabell 5 visar är det många personer som är anställda redan 90 dagar efter utbildningens slut. För lokförare och fartygsbefäl är det nästan alla. Vad gäller lastbilsförare är det en knapp majoritet av de som utbildades som är i arbete inom tre månader. I de flesta grupperna är det lite fler eller nära hälften av alla som är sysselsatta inom tre månader.

Tabell 5. Arbetsmarknadsutbildning: status 90 dagar efter utbildningens slut, 2018.

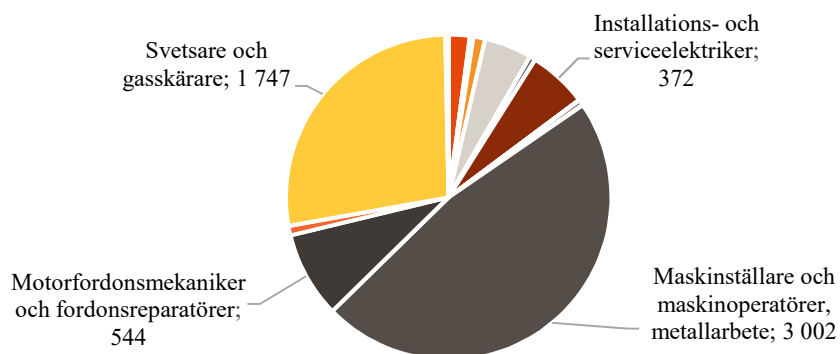
Yrke 2018	Antal utbildade	Andel (%) i arbete
Buss- och spårvagnsförare	1 307	51
Fartygsbefäl m.fl.	7	86
Kabinpersonal m.fl.	39	51
Lastbilsförare m.fl.	2 447	54
Lokförare	19	84
Maskinbefäl	3	0
Matroser och jungmän m.fl.	9	56
Piloter m.fl.	1	0
Taxiförare m.fl.	304	41
Truckförare	1	100
Övriga bil-, motorcykel m.m.	3	100
Ramppersonal, flyttkarlar m.fl.	17	41
Total	4 157	52

Källa: Arbetsförmedlingens statistiktjänst.

Industriteknik eller 'Hantverk'

Arbetsmarknadsutbildningarna inom den grupp som av Arbetsförmedlingen kallas "Hantverk" domineras i huvudsak av två separata yrkesutfall. Det största yrkesutfallet är Maskinställare och maskinoperatörer inom metallarbete, dessa utgör 47 procent av utbildningsplatserna. Det näst största är svetsare och gasskärare som är 28 procent av utbildningsplatserna. Det är 3 002, respektive 1 747, platser på de två utbildningarna. Det är fem gånger fler utbildningsplatser till maskinoperatör via arbetsmarknadsutbildning än via gymnasieskolan och komvux tillsammans. Även gruppen motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer är stor i förhållande till de andra utbildningsformerna.

Diagram 8. Utbildningsplatser ”Hantverk” 2018: uppdelat på yrke.

Källa: Arbetsförmedlingens statistiktjänst.

Totalt är det ungefär 42 procent av personerna som är anställda inom 90 dagar från utbildningens slut. De yrkesgrupperna som snabbast kommer i arbete är motorfordonsmekaniker, där fler än hälften är anställda tre månader efter att utbildning är slut. Även bland svetsare och gasskärare är det nästan hälften av alla som är sysselsatta 90 dagar efter utbildning. I resterande yrkesgrupper är det ett något lägre antal som är sysselsatta under mätperioden.

Tabell 6. Arbetsmarknadsutbildning: status 90 dagar efter utbildningens slut, 2018.

Yrke, 2018	Antal	Andel (%) i arbete
Byggnads- och ventilationsplåtslagare	132	31
Fin-, inrednings- och möbelsnickare	300	38
Installations- och serviceelektriker	372	40
Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete	3 002	38
Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer	544	53
Svetsare och gasskärare	1 747	49
Övriga	253	43
Total	6 350	42

Källa: Arbetsförmedlingens statistiktjänst.

Bristyrken

Vi har här försökt konstruera en "Rödlista för yrken", ett index för särskilt hotade yrkesutbildningar i det fall att arbetsmarknadsutbildningarna dramatiskt minskar. Det är yrkesutbildningar som av olika anledningar är särskilt sköra.

Utbildningsverige är som ett ekosystem där vissa delar är mer känsliga för störning än andra. De stora och breda utbildningsvägarna, som vårdutbildningar till exempel, ges av många aktörer (gymnasieskola/komvux/AF) och det finns därmed många som kan öka sitt utbud när andra minskar. De små och smala utbildningarna kan däremot luta sig tungt mot en enda utbildningsaktör – till exempel AF – och drabbas då hårt om denna snabbt försvinner. Detta gäller inte minst om antalet utbildningsföretag som genomför utbildningen är få och dessutom har få andra utbildningar i sitt totala utbud. En förlorad utbildningsaktör innebär också förlorad kompetens i form av "know-how", yrkeslärare och kontakter med branschen.

Vi har utgått från de yrken som Arbetsförmedlingen har klassat som bristryrken. Arbetsförmedlingen gör med jämna mellanrum en prognos på de yrken där det kommer att råda mest, respektive minst, konkurrens under de kommande fem åren. Denna brukar användas som beslutsunderlag för olika typer av insatser när det gäller kompetensförsörjning. *Listan blir intressant i relation till de tre olika utbildningsformernas utbud och storlek som vi gått igenom tidigare.*

Så här har vi tagit fram listan:

1. Vi har delat in bristryrkerna i två grupper: de yrken där AF traditionellt har många utbildningsplatser (fler än 100 platser) och de små och smala bristryrkerna som har färre än 100 utbildningsplatser inom AF. Anledningen till att vi har gjort denna uppdelning är att riskerna/möjligheterna är mycket olika mellan de stora bristryrkerna och de små och smala bristryrkerna.
2. Vi har viktat de olika yrkesutbildningarna utifrån vilka som har den största andelen av sin kompetensförsörjning baserad på AUB. Vi har sammanställt siffrorna för gymnasieskolans yrkesprogram, AUB och komvux. Vi rankar yrkena utifrån hur stort antal och andel platser av de nuvarande utbildningsvägarna som utgörs av arbetsmarknadsutbildning. Placeringar högre upp på listan innebär att kompetensförsörjningen i större utsträckning sker via AUB. Yrken högst upp utgör den största risken i fall volymen på arbetsmarknadsutbildningen minskar.
3. I den mån en stor andel av ett yrkes kompetensförsörjning kommer via AUB har vi också tittat på om det finns flera utbildningsföretag som utbildar till yrket, och om dessa utbildningsföretag har flera stora kunder än AF. Det är en enkel sårbarhetsanalys av utbildningsföretagen baserad på den information vi har fått fram av företagens årsredovisning och intervjuer med företagsledarna.

Riskycken typ 1

Det här är yrken där arbetsmarknadsutbildning har *fler än 100 utbildningsplatser* per år. Branschen förlitar sig i mer eller mindre utsträckning på AUB som en viktig del av den breda kompetensförsörjningen. Listan nedanför visar att det är flera yrken inom branscherna transport och metallindustrin som får mycket av sin kompetensförsörjning via studeranden som gått på arbetsmarknadsutbildning.

Lista över riskycken typ 1

1. Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete 🔥
2. Lastbilsförare 🔥
3. Svetsare och gasskärare 🔥
4. Buss- och spårvagnsförare 🔥
5. Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer
6. Byggnads- och ventilationsplåtslagare
7. Golvläggare
8. Målare
9. Anläggningsarbetare och anläggningsmaskinförare
10. Träarbetare, snickare

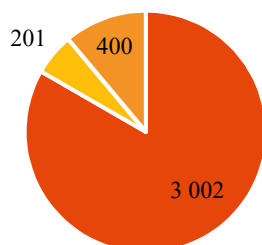
De fyra första yrkeskategorierna på listan står ut som särskilt problematiska, då de både har ett (mycket) stort antal platser och en hög andel av platserna via AUB.¹³

Störst antal platser inom arbetsmarknadsutbildning har maskinställare och maskinoperatörer med inriktning mot metallarbete, där AUB står för hela 3 000 platser. Motsvarande utbildningsplatser i gymnasieskolan är låga – speciellt om man ser till mängden personer som är anställda som maskinställare ett år efter gymnasieskolan – vilket är 201 personer. Platserna på komvux är ungefär 400. Även kategorin svetsare och gasskärare har både ett stort antal och andel av utbildningsplatserna via arbetsmarknadsutbildning. Båda yrkesrollerna är centrala inom den svenska industrin och nedmontering av dessa utbildningar riskerar att förvärra en redan ansträngd situation i förhållande till dessa viktiga kompetenser.

¹³ Siffrorna för AUB är baserade på år 2018. Det året var det totalt stopp på utbildning av undersköterskor via arbetsmarknadsutbildning, vilket tidigare utgjort en relativt stor grupp.

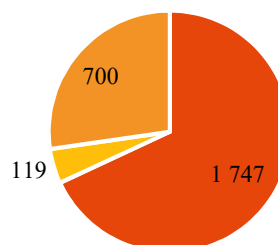

Maskinställare och maskinoperatörer

■ AUB ■ Gymnasieskolan ■ Komvux

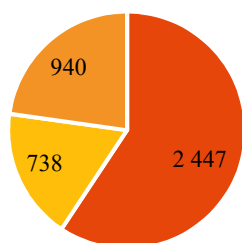
Svetsare och gasskärare

■ AUB ■ Gymnasieskolan ■ Komvux

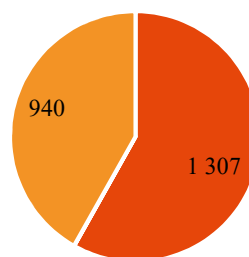
Även för stora yrkesgrupper inom transportsektorn ser situationen liknande ut. Både ett stort antal och en stor andel platser tillgodoses i dagsläget via arbetsmarknadsutbildningar. Det är svårt att se hur dessa platser i närtid skulle kunna täckas upp av det reguljära utbildningssystemet.

Lastbilsförare

■ AUB ■ Gymnasieskolan ■ Komvux

Buss- och spårvagnsförare

■ AUB ■ Komvux

För resterande utbildningar varierar fördelningen en del. Mekaniker och fordon reparatörer, golvläggare och byggnads- och ventilationsplåtslagare har fortfarande stora andelar via arbetsmarknadsutbildning (en tredjedel eller mer av platserna). När det gäller installations- och serviceelektriker, träarbetare/ snickare och målare är antalet utbildningsplatser färre inom AUB än de båda andra utbildningsformerna. Under 2018 var det totalt utbildningsstopp på undersköterskor inom ramen för AUB.

Riskyren typ 2

För de utbildningar som har *mindre än 100 platser* via arbetsmarknadsutbildning är läget lite annorlunda. Det rör sig ofta om utbildningar som är såväl små som smala (dvs. mycket specialiserade) och som ofta är förknippade med höga kostnader per utbildningsplats. För att utbilda sig till slaktare och styckare finns inga utbildningar överhuvudtaget via komvux och gymnasieskolan, samtliga utbildningsplatser som finns är från arbetsmarknadsutbildningar (bortsett från internutbildningar inom slakteriföretagen själva). Efter det följer kyl- och värmepumpsteknikerna där ungefär hälften av utbildningsplatserna (vilka motsvarar ungefär 100 platser) går via AUB.

Lista över riskyren typ 2

1. Slaktare och styckare 🔥
2. Kyl- och värmepumpstekniker m.fl. 🔥
3. Tunnbräddslagare
4. Distributionselektriker
5. Murare
6. Betongarbetare

Resterande yrken har sedan en fallande andel av utbildningsplatserna via arbetsmarknadsutbildning, men AUB fortsätter att vara en viktig del av kompetensförsörjningen för branscherna.

Ett annat exempel på dessa yrken är jobb som finns inom de gröna näringarna och naturbruk. Dessa är relativt små till sitt omfång, men en stor andel av kompetensförsörjningen ges via arbetsmarknadsutbildningarna. Arbetsförmedlingen bedömer samtidigt att arbetsmarknaden ser bra ut för flera inriktningar inom skog och trädgård under de kommande fem åren.¹⁴

Kostnaden per utbildningsplats för många av de mindre utbildningarna blir mycket hög i förhållande till andra utbildningar. Nedanför kan man se en jämförelse mellan yrkesprogrammen inom gymnasieskolan, och det är rimligt att tro att kostnaderna följer samma mönster för både komvux och AUB. Arbetsmarknadsutbildningarna har i stor utsträckning hand om flera utbildningar som är särskilt kostsamma. Det är därför viktigt att man har en strategi för kompetensförsörjningen och finansieringen både för utbildningar som är stora och små.

---

¹⁴ Förare av jordbruks- och skogsmaskiner, trädgårdsanläggare, skogsarbetare, uppfödare och skötare av lantbrukets husdjur.

Tabell 7. Riksprislista för gymnasieskolans yrkesprogram 2019.

Yrkesprogram	kronor/elev
Barn och fritid	95 300
Bygg och anläggning	124 400
El och energi	117 100
Fordon och transport	139 700
Handel och administration	95 500
Hantverk	114 900
Hotell och turism	100 400
Industri tekniska	148 800
Restaurang och livsmedel	136 900
VVS och fastighet	122 600
Vård och omsorg	99 500
Naturbruk djur	191 700
Naturbruk lantbruk	225 900
Naturbruk skog	238 400
Naturbruk trädgård	235 800

Källa: Skolverket: ”Riksprislista för ersättning till fristående skolor 2019”.

Det statistiska läget

Det finns flera problem med den generella statistiken för komvux och arbetsmarknadsutbildningar. Förståelse för utbildningsbehovet och hur detta relaterar till arbetsmarknaden försvåras avsevärt av att statistiken på olika områden är underutvecklad och svåråtkomlig. För att kunna genomföra mer informerad policy krävs ett flertal förbättringar. I Arbetsförmedlingens statistik kring arbetsmarknadsutbildningar finns det detaljerad statistik på utbildningsinsatser och yrkesutfall, samt hur många personer som hamnar i jobb. Men den uppföljningsperiod AF väljer att redovisa är tre månader. Det är en kort period när det gäller att bedöma utbildningars effektivitet.¹⁵

Det största problemet som råder är den indelning som Arbetsförmedlingen använder, se tabell 2 på sidan 10. Kategorierna är osammanhängande och svarar inte mot yrkesutbildningar inom gymnasieskolan och komvux, vilket hade varit rimligt eftersom de utbildningarna är de mest närliggande sett till innehåll. Vidare redovisas inte de specifika yrkesutfallen i AF:s publicerade statistik. Detta riskerar att förvirra diskussionen och tjäna till att försämra det faktaunderlag som skulle kunna ligga till grund för kommunala, regionala och statliga beslut om utbildningar. Uppseendeväckande är att Arbetsförmedlingen själv har en helt annan yrkesindelning i den återkommande rapporten om yrkesprognosen (“Var finns jobben?”).

¹⁵ Det verkar vara vanligare att titta efter minst sex månader eller 1–5 år, se bl.a. IFAU (2019:17).

För att exemplifiera kan vi jämföra yrkesutgångarna i Arbetsförmedlingens 'Hantverk'-kategori mot gymnasieprogrammen inom GY11. Vanliga yrkesutfall inom hantverk inom gymnasieskolan är bl.a. florist, frisör, tapetserare och smed. Vi kan konstatera att yrkesutgångarna i Arbetsförmedlingens kategori svarar mot sex (!) olika program inom gymnasieskolan: Bygg och anläggning, El och energi, Fordon och Transport, Hantverk, Industritekniska och VVS- och fastighetsprogrammet. Att AF och komvux inte harmonierar sitt bruk av kategorinamn för yrken leder till stor förvirring.

När det gäller komvux finns det relativt lite statistik att tillgå överlag. Det är förstaeligt att det är mer komplicerat än inom AF-utbildningarna att redovisa statistik. Dock borde ytterligare satsningar göras för att mer tydligt knyta kurser, yrkespaket eller motsvarande till specifika yrkesutfall och tillhandahålla den statistiken. Om det inte går att få ett tillräckligt stort underlag för att gå ned på SSYK-nivå kan man sammanställa flera år eller liknande. Det viktiga är att man får en bred bild över hur väl utbildning och etablering fungerar. Det blir problematiskt att ha en informerad diskussion om dess potential och effektivitet i förhållande till andra utbildningsformer i dagsläget. Det är särskilt viktigt i ljuset av att flera förslag ligger framme som pekar mot att komvux borde ta en större del utbildningar som nu tillhandahålls via AUB.

Slutsats

Branscher förlitar sig i olika hög grad på arbetsmarknadsutbildningar för sin kompetensförsörjning. I vissa fall utgör AUB en stor andel av en mer generell kompetensförsörjning mot en given bransch. Det är fallet för transport och delar av industrin. Som siffrorna i rapporten visar står arbetsmarknadsutbildningarna för många tusen utbildningsplatser *varje år* för dessa branscher. Det är långt många fler än det sammanlagda antalet utbildningsplatser inom komvux och gymnasieskolan.

Det finns omfattande problem med kompetensförsörjning i många av branscherna som är stora bland arbetsmarknadsutbildningarna. Arbetsförmedlingen prognosticerar många bristyrken inom de kommande fem åren – många av dessa yrken är de som redan är mest beroende av arbetsmarknadsutbildningarna. Samtidigt som bristen på kompetens ökar, riskerar mängden utbildningsplatser att minska över tid. Det är en oroväckande matematik.

För de branscher där platserna från arbetsmarknadsutbildning utgör både ett stort antal och andel, och kompetensförsörjningen är svår, är läget än mer prekärt. De yrkeskategorierna som står ut i den bemärkelsen är: buss- och spårvagnsförare, lastbilsförare, maskinställare och maskinoperatörer, samt svetsare och gasskärare.

Vidare skapas ytterligare problem i relation till de utbildningarna som har färre platser, men är mycket dyra att utföra. Där finns få incitament för enskilda kommuner att stå för utbildningens kostnader för dyra, smala, yrkesutbildningar för att klara en hel branschs kompetensbehov.

Utifrån dessa siffror är det svårt att se hur dimensioneringen i gymnasieskolan och komvux skulle kunna vara omfattande nog för att täcka upp det kompetensbehov som kommer att finnas efter en eventuell fortsatt neddragning av arbetsmarknadsutbildningarna. Flertalet av de berörda yrkena ligger redan nu på Arbetsförmedlingens bristlista.

Arbetsmarknadsutredningens hållning är att möjligheten för det reguljära utbildningssystemet att lösa dessa frågor kommer att förbättras över tid. Det verkar riskabelt att dra ned på den nuvarande utbildningsstrukturen i detta läge, innan man har kapacitet att möta behoven genom det reguljära utbildningssystemet. Den typen av nedmontering som skett de senaste åren skapar också stora problem för de företag som tillhandahåller arbetsmarknadsutbildningar, vilket i förlängningen skadar ekosystemet av yrkesutbildningar i Sverige. Det huvudsakliga sättet att hantera en minskad mängd platser är att avskeda personal. Det är i efterhand svårt att återanställa eller att bygga upp verksamhet kring dessa utbildningar på nytt. Man riskerar att nå en point of no return där det inte längre går att bedriva verksamhet inom dessa utbildningsinriktningar alls. Här krävs tydligare besked om arbetsmarknadsutbildningens framtid och vilka yrken det är som är ”strategiskt viktiga” (jfr. 73-punktsprogrammet).

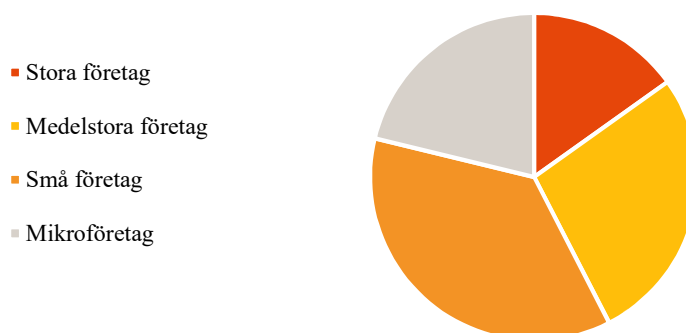
Frågan kring finansiering är också central. Hur ska utbildningsplatserna finansieras? Arbetsmarknadsutbildningarna är finansierade av staten och personerna som blir anvisade till dem får aktivitetsstöd. Om kommunerna ska ta över dessa utbildningsplatser, hur ska finansieringen se ut? Utöver det finns också frågan kring hur individer ska få sin ekonomi att fungera. Om utbildningarna hamnar inom det reguljära systemet och man inte längre kan få aktivitetsstöd, kan attraktiviteten på utbildningarna förväntas att sjunka. Om det redan nu finns problem att utbilda tillräckligt många kan detta förväntas leda till att vidare minska attraktiviteten på utbildningarna.

Konsekvenser för utbildningsföretagen

Utbildningsföretagens storlek

De flesta utbildningsföretag i Sverige är små. Det är få utbildningsföretag som har över 200 personer anställda. Majoriteten av utbildningsföretagen har mellan 10 och 249 anställda. Det finns endast fem företag med fler än 250 anställda. I rapporten finns också sju mikroföretag med – företag med mindre än nio anställda – då de har eller har haft avtal med AF.¹⁶

Diagram 9. Storlek på utbildningsföretagen, andel.

Källa: Siffror utlämnade av Almega.

Tabell 8. Stora företag, över 249 anställda – (2017).

Utbildningsföretag	Anställda	Omsättning (TKR)
Hermods AB	861	876 667
Lernia Utbildning AB	705	703 540
Academedi Eductus AB	387	376 298
Alphace Coaching & Education AB	360	244 118
Astar AB	342	338 538

Källa: Siffror utlämnade av Almega.

¹⁶ Samtlig statistik kring företagens storlek och omsättning har lämnats ut av Almega.

Tabell 9. Medelstora företag, 50–249 anställda – (2017).

Utbildningsföretag	Anställda	Omsättning (TKR)
Miroi AB, i konkurs 24 oktober 2018	238	157 080
YrkesAkademin AB	204	355 841
Iris Hadar AB	198	164 827
Humanus Utbildning Syd AB	183	119 737
Competens Utbildning Sverige AB	146	153 099
Movant AB	110	115 428
Medlearn AB	107	98 685
Grönlunds Yrkesutbildningar AB	57	51 156
Hvilan Utbildning AB	57	98 646

Källa: Siffror utlämnade av Almega.

Tabell 10. Små företag, 10–49 anställda – (2017).

Utbildningsföretag	Anställda	Omsättning (TKR)
Torsta AB	44	44 527
Nercia Utbildning AB	30	50 287
Montico Kompetensutveckling AB	30	39 177
Ec Utbildning AB	25	59 512
Åsbro Kursgård AB	25	49 769
Nordvik Höga Kusten Kompetens AB	23	26 946
Advali AB	21	17 824
Kunskapscompaniet Gymnasium Kcgy AB	21	20 028
Medicinst Sverige AB	15	54 259
Byggutbildning Star i Dalarna AB	14	20 988
Bojo Utbildningar i Östergötland AB	10	11 109
Veldi AB	10	21 539

Källa: Siffror utlämnade av Almega.

Tabell 11. Mikroföretag, 0–9 anställda – (2017).

Utbildningsföretag	Anställda	Omsättning (TKR)
Ndt Training Center AB	9	23 830
Iftac AB	8	24 719
Personal Skills Ps AB	7	11 010
Borago Utbildning Sverige AB	5	8383
Svuf i Västerbotten AB	5	7660
Alma Folkhögskola Uppdrag AB	1	10 859
Protrain Utbildning AB	1	2812

Källa: Siffror utlämnade av Almega.

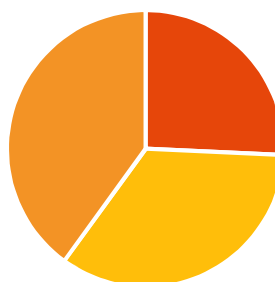
Andel arbetsmarknadsutbildningar hos utbildningsföretagen

Nedan visas andelen arbetsmarknadsutbildningar från Arbetsförmedlingen hos ett tiotal av de olika utbildningsföretagen, baserat på information om tillgängliga utbildningar på företagens respektive webbsidor. Inom utbildningsföretagen kan en utbildning finnas på flera orter, detta är exkluderat från beräkningen.

Hermods AB, 861 anställda

Hermods AB har en bred variation på utbildningar och har inte tydligt specificerat sig på en viss typ av yrkesutbildning. Många av deras utbildningar finns på flera orter i landet. Arbetsmarknadsutbildningar finns på hela 14 orter. De har bland annat arbetsmarknadsutbildningar inom bygg, service och vård. De har även utbildningar inom SFI (men inget antal utbildningar framkommer på deras hemsida.)

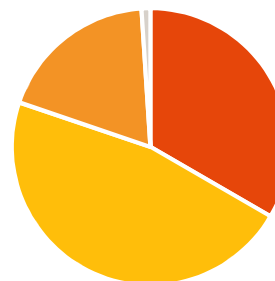
- 9 arbetsmarknadsutbildningar
- 12 utbildningar från komvux
- 14 yrkeshögskoleutbildningar

Lernia utbildning AB, 705 anställda

Majoriteten av Lernias arbetsmarknadsutbildningar är inom Bygg och anläggning samt Handel och service. De kategorierna är även stora för utbildningar från Komvux och yrkeshögskolan. De grundläggande gymnasiala utbildningarna som Lernia erbjuder från Komvux är inte med i beräkningen.

- 32 arbetsmarknadsutbildningar
- 45 utbildningar från komvux
- 18 yrkeshögskoleutbildningar
- 1 SFI

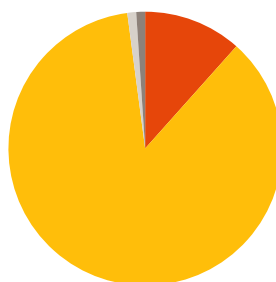

Astar AB, 342 anställda

Astar AB fokuserar främst på utbildningar inom Restaurang & livsmedel (46 stycken av 95).

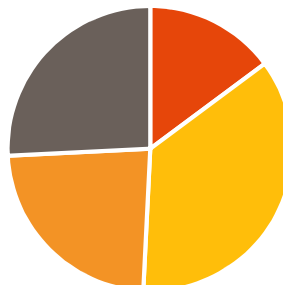
- 11 arbetsmarknadsutbildningar
- 82 utbildningar från komvux
- 1 SFI
- 1 företagsutbildning

YrkesAkademin AB, 204 anställda

Yrkesakademin har ett mycket brett utbud på sina utbildningar. Gällande arbetsmarknadsutbildningarna är nio av 19 av utbildningarna inom kategorin Yrkesförare/fordon. Inom yrkeshögskoleutbildningar är det endast fem av 30 utbildningar som är inom kategorin Yrkesförare/fordon.

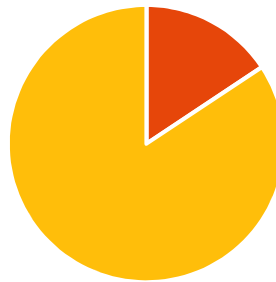
- 19 arbetsmarknadsutbildningar
- 46 utbildningar från komvux
- 30 yrkeshögskoleutbildningar
- 33 privat- och företagsutbildningar

Movant AB, 110 anställda

Majoriteten av Movants utbildningar från Arbetsförmedlingen och komvux är inom Bygg & anläggning samt Fordon & transport.

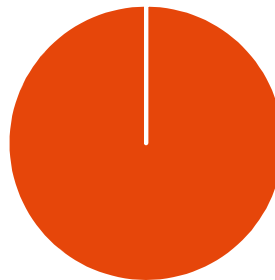
- 8 arbetsmarknadsutbildningar
- 43 utbildningar från komvux

Grönlunds Yrkesutbildningar AB, 57 anställda

Grönlunds har endast arbetsmarknadsutbildningar med inriktning mot transportbranschen: lastbilsförare, bussförare samt handläggare.

- 4 arbetsmarknadsutbildningar

Hvilan Utbildning AB, 57 anställda

Majoriteten av utbildningarna hos Hvilan Utbildning är inriktade på trädgårdsarbete.

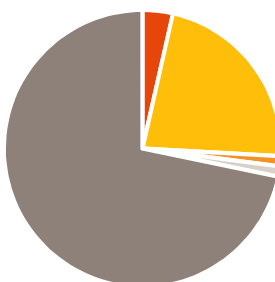
- 1 arbetsmarknadsutbildning
- 3 utbildningar från komvux
- 4 yrkeshögskoleutbildningar
- 1 SFI
- 1 rekryteringsutbildning

Montico Kompetensutveckling AB, 30 anställda

Montico har en stor variation på sina utbildningar. Många av utbildningarna är företagsutbildningar som alltså riktar sig till företag och inte till privatpersoner.

- 3 arbetsmarknadsutbildningar
- 19 utbildningar från komvux
- 1 yrkeshögskoleutbildning
- 1 SFI
- 61 företagsutbildningar

Sammanfattning av statistik

Statistiken som ligger till grund för cirkeldiagrammen är baserad på den information som de olika utbildningsföretagen tillhandahåller om sitt utbildningsutbud på sina respektive hemsidor. Det kan därför finnas en risk att siffrorna inte är helt uppdaterade, om företagen inte uppdaterat sin information. Statistiken kompletteras i detta fall av de personintervjuer med Vd:ar som redovisas i rapportens nästa kapitel.

De siffror som visar andelen arbetsmarknadsutbildningar, yrkeshögskoleutbildningar och utbildningar från komvux är endast ett mått på hur många enskilda utbildningar det finns. Måttet beaktar inte hur många individer som läser utbildningen, eller på hur många platser som utbildningen ges.

Tanken med att undersöka företagens andel utbildningar i olika utbildningsinriktningar och den generella omsättningen är att kunna göra en enkel sårbarhetsanalys av företagens verksamhet. Det blir tydligt att företagen är känsliga för förändringar, bland annat till följd av att de olika utbildningsformerna inte är helt jämförbara och därför svåra att överföra kompetens (bl.a. lärare) emellan. När ett eller flera företag som har stora andelar av utbildningsutbudet har sjunkande omsättning på arbetsmarknadsutbildningar riskerar det att få flera negativa konsekvenser som sträcker sig utanför företaget. Framför allt handlar det om att hela eller stora delar av utbildningarna blir av med lärare som sedan är mycket svåra att få tillbaka till branschen. Det är viktigt att beakta att förändringar som genomförs på utbildningssidan fort kan få långtgående konsekvenser på kompetensförsörjningen, som blir svåra att återkalla.

Grönlunds yrkesutbildningar AB har endast arbetsmarknadsutbildningar inriktade på buss- och lastbilsförare. De är därför beroende av Arbetsförmedlingen och bussbranschen är i sin tur beroende av Grönlunds yrkesutbildningar. Den minskade upphandlingen av arbetsmarknadsutbildningar har därför varit mycket negativt för Grönlunds. Utifrån flera av cirkeldiagrammen ovan blir det tydligt att flera av företagen har påverkats negativt av arbetsmarknadsutbildningens minskade omfattning.

Majoriteten av Lernias arbetsmarknadsutbildningar är inom Bygg och anläggning samt Handel och service. De kategorierna är även stora för utbildningar från komvux och yrkeshögskolan. De grundläggande gymnasiala utbildningarna som Lernia erbjuder från komvux är inte med i beräkningen. Även Academedia samt Hermods har en stor andel arbetsmarknadsutbildningar, vilket är en viktig del av deras omsättning.

Analys av utbildningsföretagens årsredovisningar

Hur beroende är de av just kunden Arbetsförmedlingen?

Från de årsrapporter som analyserats kan man inte bestämt ange vilken andel av kunderna som är AF/komvux/yrkeshögskolan, då ingen av dessa årsredovisningar redogör siffror för detta.

Lernia Utbildning AB nämner i sin delårsrapport från 2019 att de har nio procent marknadsandelar inom Arbetsförmedlingens tjänster, varav cirka 24 procent inom specifikt arbetsmarknadsutbildning. I flera årsrapporter kan man tydligt se belegg för att AF:s nedskärningar har drabbat företagets omsättning, medan andra företag inte nämner detta alls. Vd:ars kommentarer belyser inte Arbetsförmedlingen i någon av de årsredovisningar som analyserats. I Lernia Utbildning AB:s delårsrapport från 2019 poängteras att utbildningsverksamhetens intäkter och rörelseresultat har påverkats negativt av minskande deltagarvolymerna inom Arbetsförmedlingens tjänster. De skriver:

Situationen inom utbildningsbranschen och specifikt arbetsmarknadsutbildningar, som utgör basen i Lernias utbildningsverksamhet, är fortsatt utmanande med låga volymer av anvisade deltagare. Utifrån det osäkra läget samt att drygt 130 kontor inom Arbetsförmedlingen kommer att läggas ned bedömer vi att efterfrågan av arbetsmarknadsutbildningar kommer att fortsätta minska de närmaste åren. Det medför en risk att kompetensförsörjningen till svensk industri försämras. [...] Koncernens intäkter för första kvartalet minskade med 17 procent till 727 (878) mkr. Minskningen är främst hänförlig till lägre intäkter inom Arbetsförmedlingens utbildningar [...]. (Lernia Utbildning AB, delårsrapport 1 januari–31 mars 2019)

Flera årsredovisningar redogör för hur Arbetsförmedlingens nedskärningar påverkat dem. Lernia skriver i sin bokslutskommuniké 2018:

Enligt Arbetsförmedlingens officiella prognoser deltog 5 266 personer i snitt per månad under 2018 i arbetsmarknadsutbildningar, en minskning från föregående år med 21 procent. Under 2019 beräknas antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning minska med ytterligare 47 procent till 2 790, vilket får stora konsekvenser för hela vuxenutbildningsbranschen. [...] Rörelseresultatet för fjärde kvartalet uppgick till -65 (-3)

mkr, en minskning med 62 mkr jämfört med samma kvartal föregående år. Omstruktureringskostnader uppgick till -42 mkr under kvartalet och avsåg nedskrivning av goodwill (-9 mkr), övriga nedskrivningar (-2 mkr), lokaler och förlustkontrakt (-27 mkr) samt personal (-3 mkr). Resultatminskning exklusive kostnader för omstruktureringar som görs i koncern var hänförlig till lägre deltagarvolym och lägre priser inom främst Arbetsförmedlingens utbildningar. (Lernia Utbildning AB, bokslutskommuniké 2018)

Många årsredovisningar är från 2017 då senare årsredovisning inte finns tillgänglig att ta del av. Det kan därför ha tillkommit ny information om företaget som inte är tillgänglig än. Det minskande antalet upphandlingar av arbetsmarknadsutbildningar började göra stora avtryck under 2018 och framåt. Det finns flera artiklar som vittnar om detta. Det finns inte någon statistik om hur man omorganiserat utbildningarna efter det minskande antalet uppköpta arbetsmarknadsutbildningar.

YrkesAkademin AB:s årsredovisning är från år 2017, ingen senare finns tillgänglig. Detta medför därav att det redovisas mycket lite gällande Arbetsförmedlingens negativa inverkan på företagets omsättning. Om man söker senare artiklar om ämnet visar det på att YrkesAkademin stått inför stora utmaningar på grund av det minskande antalet utbildningsuppdrag från Arbetsförmedlingen.

Astar AB är en av de större kunderna hos Arbetsförmedlingen och i deras årsredovisning från 2018 skrivs:

Volymen av kursdeltagare blev generellt sett lägre än förväntat. Detta gäller främst deltagare från arbetsförmedlingen för tjänsterna Meritportföljen, Stöd o Matchning och Restaurang. [...] Detta fick stor negativ påverkan på resultatet förra året. I dec 2017 så avvecklade Astar sin enskilt största affär/projekt Meritportföljen som bedrivits på ett 30-tal orter runt om i landet. I slutet på räkenskapsåret gick nya direktiv ut från Arbetsförmedlingen om att enbart de prioriterade målgrupperna kan komma i fråga för arbetsmarknadsutbildningar, vilket omedelbart gav negativ effekt på Astars yrkesutbildningar. (Astar AB, årsredovisning, 2018).

Grönlunds Yrkesutbildningar AB, en annan stor kund, nämner i sin årsredovisning från 2017:

Bolaget har haft betydligt färre utbildningsuppdrag 2017 i jämförelse med tidigare år. Detta har medfört att omsättning och resultat blev mycket otillfredsställande.

Något som förmodligen kan kopplas till Arbetsförmedlingens nedskärning inom framförallt arbetsmarknadsutbildningar.

Företag med stor andel arbetsmarknadsutbildningar

Lernia Utbildning AB, som är en stor kund för Arbetsförmedlingen, belyser i årsredovisningen från 2017 ett flertal gånger den negativa inverkan Arbetsförmedlingen har haft på företagets omsättning. I årsredovisningen framkommer bland annat att fjärde kvartalets intäkter uppgick till 159 mkr. Det är en minskning med 25 procent jämfört med samma period föregående år. Minskningen är främst hänförlig till volymminskning inom Arbetsförmedlingens tjänster till följd av lägre deltagarvolym, färre avtal och prispress.

I *Lernia Utbildning AB:s* delårsrapport från 2019 poängteras att utbildningsverksamhetens intäkter och rörelseresultat har påverkats negativt av minskande deltagarvolym inom Arbetsförmedlingens tjänster. De skriver:

Intäkterna för första kvartalet uppgick till 141 (187) mkr, en minskning med 24 procent jämfört med samma period föregående år. Det var framförallt volymerna inom Arbetsförmedlingens tjänster som minskade både på grund av färre anvisade deltagare till våra utbildningar samt färre pågående avtal. Arbetsförmedlingens utveckling, med stora personalneddragningar och nedläggning av över 130 kontor samt arbetsmarknadspolitiken kring hur tjänsterna kommer att utvecklas i framtiden har haft en direkt effekt på Lernias volymer. [...]

Rörelseresultatet för första kvartalet uppgick till -20 (-16) mkr, en minskning med 4 mkr jämfört med samma kvartal föregående år. Trots kraftiga besparingar som har sänkt kostnadsnivån väsentligt uppvisade verksamheten ett negativt resultat under kvartalet. Detta främst på grund av lägre intäkter och höga lokal- och personalkostnader inom Arbetsförmedlingens tjänster. (*Lernia Utbildning AB, delårsrapport, 2019*).

Academedi AB. I koncernens årsredovisning 2017/18 diskuteras att segmentet för vuxenutbildning har haft utmaningar under året. En utdragen överklagandeprocess för nya kontrakt inom yrkes- och studieförberedande moduler gjorde att det blev ett glapp mot tidigare avtal. I slutet på verksamhetsåret kom en nedgång i marknaden för etableringstjänster mot Arbetsförmedlingen vilket skapade behov av ytterligare omstrukturering och omställningskostnader. Vuxenutbildningssegmentet visar att andelen utbildningar från Arbetsförmedlingen har minskat från 43 procent 2016/17 till 33 procent 2017/18.

Grönlunds Yrkesutbildningar AB har främst utbildning för yrkesförare till lastbil och buss samt även utbildningar till handläggare. Samtliga av Grönlunds utbildningar är arbetsmarknadsutbildningar och de är därför beroende av Arbetsförmedlingen som deras enda kund. Trots att bedömningen från Arbetsförmedlingen är att det kommer råda brist i flera olika transportyrken, har man fortsatt att minska på utbildningsplatser inom arbetsmarknadsutbildningarna.

Ekonomi hos utbildningsföretagen

Flera av utbildningsföretagen har haft en sjunkande omsättning, vilket bland annat kan förklaras av att man har fått färre uppdrag i form av arbetsmarknadsutbildningar. Vissa av företagen har behållit ekonomin stabil eller i enstaka fall haft en stigande omsättning på grund av andra inkomstkällor. Den statistik som finns för de olika koncernernas omsättning är från tidsperioden 2013–2017, antagligen är siffrorna för företagens omsättning förändrad under 2018–2019. Det är sannolikt med tanke på att nedskärningarna av arbetsmarknadsutbildningar var särskilt stora under början på 2018. Vi kan alltså förvänta oss att situationen ser värre ut för flera av utbildningsföretagen än vad som framgår i statistiken nedan, särskilt eftersom mängden arbetsmarknadsutbildningar har fortsatt sjunka över tid.

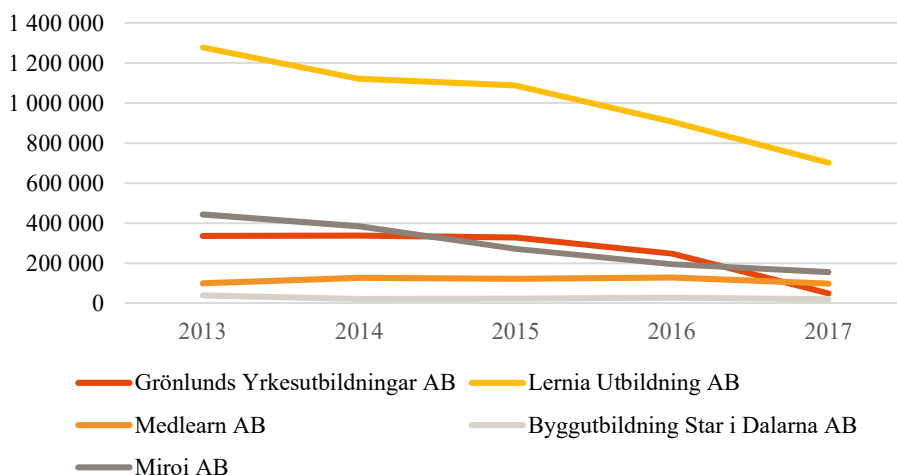
De utbildningsföretag som presenteras nedan är de företag som redan åren 2016–2017 har en omsättning som minskar. Det finns ingen statistik att tillgå efter 2017, varför det är flera företag som inte är med på listan. Det är med stor sannolikhet flera företag som har haft lägre omsättning under 2018, eftersom att nedskärningarna kring arbetsmarknadsutbildningarna då har varit som störst.

Tabell 12. Utbildningsföretag med sjunkande ekonomi, omsättning (TKR).

Utbildningsföretag	2013	2014	2015	2016	2017
Grönlunds Yrkesutbildningar AB	336 183	338 494	329 685	248 984	51 156
Lernia Utbildning AB	1 278 025	1 120 754	1 087 305	907 852	703 540
Medlearn AB	100 840	127 397	122 703	129 307	98 685
Byggutbildning Star i Dalarna AB	39 829	22 099	23 732	28 501	20 988
Miroi AB	443 717	385 453	273 771	195 939	157 080

Källa: Respektive företags årsredovisningar.

Diagram 10. Utbildningsföretag, omsättning (TKR) från 2013 till 2017.

Källa: Respektive företags årsredovisningar.

Av statistiken ovan framgår att flera utbildningsföretag har haft sjunkande omsättningsresultat. *Grönlunds Yrkesutbildningar AB* har tidigare diskuterats i rapporten då all deras utbildning är arbetsmarknadsutbildning från Arbetsförmedlingen. Bara mellan åren 2016 och 2017 sjönk deras omsättning från 249 miljoner till 51 miljoner kronor. Det är en sänkning med cirka 80 procent. En konsekvens av den snabbt sjunkande omsättningen är en drastisk minskning av anställda mellan åren 2016–2017. Från 233 anställda år 2016 till 57 anställda år 2017. Detta är en väldigt kraftig nedskärning av anställda, en nedskärning på cirka 75 procent, vilket överensstämmer med den sjunkande omsättningen. Denna drastiskt sjunkande omsättning och minskat antal anställda till följd av det, kan direkt kopplas till Arbetsförmedlingens nedskärningar inom arbetsmarknadsutbildningar.

Miroi AB, ett annat utbildningsföretag som har sett en kraftig nedgång i sin ekonomi under åren 2013–2017, gick i konkurs den 24 oktober 2018. Bolaget har arbetat med så kallad jobbcoachning, men efter att granskningar av SVT och Arbetsförmedlingen visade på tveksamheter och brister i utbildningarna stoppades flera verksamheter. Miroi tappade nästan 50 avtal när Arbetsförmedlingen började säga upp coachföretag som inte fungerat väl. När Arbetsförmedlingen för första gången sa upp avtal med de jobbcoachföretag som uppvisat de sämsta resultaten i att hjälpa deltagare till arbete inom tjänsten ”Stöd och matchning”, blev Miroi den stora förloraren. Nio av de 20 uppsägningarna drabbade Miroi, vars tjänster sades upp i Eskilstuna, Falun/Borlänge, Gotland, Gävle, Göteborg, Haparanda, Sundsvall, Växjö och Östergötland. I april 2018 meddelade Arbetsförmedlingen att man säger upp ytterligare 40 avtal till följd av dåliga resultat, och även här fanns Miroi bland förlorarna – då i Avesta, Nyköping, Oskarshamn och Västerås. Företaget gick senare i konkurs.

Intervju med utbildningsföretagen

För att få en mer ingående förståelse kring hur förändringarna i arbetsmarknadsutbildningarnas omfattning har påverkat utbildningsföretagen har vi genomfört en intervjustudie med representanter från flera olika utbildningsföretag av olika storlek. Intervjuerna har också genomförts för att få en mer uppdaterad bild av företagens situation än vad årsberättelserna ger. Med i studien är representanter från Academedia, Astar AB, Grönlunds yrkesutbildningar, Lernia och Yrkesakademien. De medverkandes namn har tagits bort för att säkerställa anonymitet.

Den samlade uppfattningen är att de minskade volymerna i arbetsmarknadsutbildning över tid har haft en negativ inverkan både på verksamheten överlag och på företagens omsättning. Den nedgång som skett i AUB har man i huvudsak hanterat genom att säga upp anställda, i synnerhet lärare för de berörda kurserna. En representant för ett större utbildningsföretag svarar såhär, på fråga om hur man har hanterat de minskande intäkterna från arbetsmarknadsutbildningar:

Uppsägningar. Vi har försökt hitta nya kundsegment men det är inte så att det är särskilt lätt att flytta personal däremellan för det rör sig om olika kompetenser. Vi ökar ju samtidigt på yrkeshögskolan, där har vi en ökning på vår omsättning. Men det är ju andra typer av kompetenser än arbetsmarknadsutbildningar. (Stort utbildningsföretag)

Det är flera olika respondenter som uttrycker en oro över organisationen de kommande åren. De flesta anser att det är bra att man gör något åt Arbetsförmedlingens organisation, men att man borde ha haft en tydligare plan kring perioden nu och fram till när omorganiseringen står färdig. Den nuvarande osäkerheten i volym och avsaknaden av kommunikation från AF skapar flera problem:

Man skulle behövt en plan för mellanperioden [...] Det är den avsaknaden som är utmanande för oss där vi inte vet vad som händer med volymerna. Väldigt många yrkeslärare och andra lärare lämnar branschen för att det inte finns jobb, så de får gå någon annanstans, jobba med något annat, och då har man svårt att få tillbaka dem. (Stort utbildningsföretag)

Besluten att skära ned på utbildningsplatser upplevs som särskilt problematiskt i ljuset av att det är flera branscher som skriker efter kompetens. Man hävdar att det reguljära utbildningssystemet inte har kapacitet att ersätta arbetsmarknadsutbildning i den omfattning som krävs:

Vi för en dialog med AF om att det inte är hållbart att det låga deltagarantalet fortsätter när näringslivet har en akut brist på utbildad personal inom en rad områden och det finns personer som står utanför

arbetsmarknaden, inte minst i gruppen nyanlända, som skulle kunna komma i egenförsörjning via en arbetsmarknadsutbildning. Det reguljära utbildningssystemet kommer inte kunna ersätta AUB i den omfattning som behovet finns. (Stort utbildningsföretag)

De flesta efterfrågar i huvudsak tydligare besked och uppföljning från både Arbetsförmedlingen och regeringen, både när det gäller AUB men också mer generellt kring kompetensförsörjningen:

Med begynnande lågkonjunktur och den marknad som kan uppstå när AF reformeras ser vi positivt på framtiden om ett par år med AF som kund, eller om man lägger ut AUB på någon annan myndighet. Men på kortare sikt – närmaste året – är osäkerheten monumental om hur verksamheten kommer att utvecklas. Vi ser både behov för AF att bli bättre på sin egen budgetuppföljning så att man träffar de prognoser man sätter över hur mycket pengar man ska köpa tjänster för, effektivare och mer leverans-tillvända upphandlingar och en tydligare politisk agenda för vad man vill med den aktiva arbetsmarknadspolitiken och kompetensförsörjningen. (Medelstort utbildningsföretag)

Det är också flera som uppfattar det som att regeringen missbedömer effektiviteten och kostnaden för arbetsmarknadsutbildning i förhållande till utbildningar på komvux. Man upplever att en sådan jämförelse inte blir rättvis, då många av personerna som väljs för AUB står långt från arbetsmarknaden. Personer väljs inte in på grundval av sin faktiska motivation eller möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. Denna selektion har dock nu börjat förändras. Man framhåller också att komvux och arbetsmarknadsutbildningar inte är helt jämförbara av flera anledningar. AUB är mer riktad mot en nationell kompetensförsörjning och det är lättare att tydligt styra personer mot specifika yrkesutgångar här. Man framhåller att generell vuxenutbildning borde samordnas istället för att konkurrera med varandra, som den i någon mån gör idag.

Avslutande diskussion

Syftet med den här rapporten har varit att ge en bred bild av hur den samlade svenska yrkesutbildningen ser ut – speciellt i angränsning till de nya förutsättningar som har skapats i samband med Januariöverenskommelsen och den nyligen påbörjade reformen av Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiken. Än så länge saknas tydliga besked kring många viktiga frågor som rör kompetensförsörjningen och vilken väg man väljer att ta kommer att få stor betydelse för såväl branscherna som kommuner och individer.

I rapporten har vi tittat på tre olika utbildningsformer: gymnasieskolan, komvux och arbetsmarknadsutbildning. Branscherna har förlitat sig olika mycket på dessa skilda vägar för att tillgodose sina kompetensbehov. I huvudsak är det yrken inom transport och industri som tillhandahållits via Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar. De branscherna och individerna som gått utbildningarna har på så vis haft en stor andel av kompetensförsörjningen subventionerad.

Från politiskt håll har man haft en ambition att minska arbetsmarknadsutbildningen och skjuta utbildningar mot det reguljära utbildningssystemet. I t.ex. Arbetsmarknadsutredningen pekas på möjligheten att flytta utbildningar från AUB till komvux. Platserna inom arbetsmarknadsutbildning har därför varit på kraftig nedgång de senaste åren, innan man bryggat över till t.ex. ett mer utbyggt komvuxsystem. Detta glapp har fått till följd att utbildningsföretagen har avskedat personal i form av lärare och yrkeslärare, som kommer att vara svåra att få tillbaka. De nuvarande verksamheterna blir svåra att planera eftersom att man inte får tydliga besked kring volymerna på utbildningarna från Arbetsförmedlingen. Avsaknaden av tydlighet skapar problem som kommer att vara svåra att lösa.

Vi har identifierat två olika grupperingar av utbildningar där arbetsmarknadsutbildningen nu har en viktig roll – och där dess avveckling därför skulle kunna få långtgående negativa konsekvenser för den svenska kompetensförsörjningen. Det här gäller för jobb som redan nu av Arbetsförmedlingen bedöms vara bristyrken under de kommande fem åren (se röda listorna, s. 24 och 26). Den första situationen rör de branscher där utbildningarna både har en stor volym och en stor andel av den totala mängden utbildningsplatser. Exempel på dessa är transport och industriutbildningar. Här är omfattningen så stor att det i princip blir omöjligt för det reguljära utbildningssystemet att ta över ansvaret på kortare sikt. En annan situation där arbetsmarknadsutbildning blir särskilt viktigt är yrken där utbildningsplatserna är få och kostsamma. I dessa finns det också få incitament för kommunerna själva att anordna utbildningen eftersom kompetensen oftast är mer av en nationell angelägenhet.

Med tanke på att många branscher redan nu är i stort behov av kompetens, samt att vi är på väg in i en lågkonjunktur, verkar det riskabelt att avveckla dessa utbildningsplatser innan man har en alternativ strategi och infrastruktur på plats.

Det är svårt att se hur det reguljära utbildningssystemet ska kunna tackla dessa problem på kort tid – denna oro delas också av utbildningsföretagen. Man menar att utbildningsformerna har olika förutsättningar och att de inte ska ses som helt utbytbara. Det uppfattas som motsägelsefullt att man väljer att nedmontera och neddimensionera utbildningar där det redan nu finns stor kompetensbrist, utan att ha någon alternativ plan.

Att få en tydlig bild av utbildningssystemen försvåras av att statistiken från Arbetsförmedlingen och Skolverket inte följer en och samma gruppindelning i sin redovisning av yrkesutfall efter utbildning. Det försvåras vidare av att siffrorna från komvux först blir tillgängliga flera år efter att eleverna har gått ut. Det är viktigt att påpeka att den jämförelsen vi gör här både präglas av osäkerhet i statistiken och av att vi jämför utbildningar och utfall som i grunden är olika. Resultaten bör således inte ses som slutgiltiga och förhoppningen är att rapporten kan vara vägledande i diskussioner om kompetensförsörjning och ligga till grund för förbättrade jämförelser framöver.

En sista viktig fråga som är central för hela organiseringen av utbildningarna är finansieringen. Det finns ingen tydlig bild kring hur varken utbildningsplatserna och elevkostnaderna ska finansieras. För tillfället betalar staten via Arbetsförmedlingen för både elevkostnader och utbildningsplatser för arbetsmarknadsutbildningar. Komvux å andra sidan finansieras av kommunen och den egna individen. Om arbetsmarknadsutbildningar förväntas tas över av kommunerna så kommer det att krävas omfattande resurser för att organisera detta. Om idén är att eleverna själva ska finansiera sitt leverne under utbildningen måste man reflektera över hur detta kommer att påverka attraktiviteten på platserna, eftersom det redan nu är många av dessa yrken som bedöms vara bristyrken på den svenska arbetsmarknaden.

Källor

Introduktion

73-punktsprogrammet ”Utkast till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna”:
<https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/utkast-till-sakpolitisk-overenskommelse.pdf>

SOU 2019:3. *Effektivt, tydligt och träffsäkert – det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

Arbetsförmedlingen (2019). *Prognos: Var finns jobben 2019? – framtidsutsikter för yrken 2019 och på fem års sikt*.

Utbildning

Arbetsförmedlingen (2019). *Arbetsmarknadspolitiska program, årsrapport 2018*. (Af-2019/00143129)

IFAU (2016). *Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen*. Rapport 2016:20.

IFAU (2019). *Kommunal arbetsmarknadspolitik. Vad och för vem? – En beskrivning utifrån ett unikt datamaterial*. Rapport 2019:5.

IFAU (2019). *Gymnasial yrkesutbildning på komvux 1995–2015 – Kartläggning, utvärdering och jämförelse med arbetsmarknadsutbildningen*. Rapport 2019:17.

Prop. 2019/20:1. *Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv*.

Riksrevisionen (2017). *Arbetsförmedlingens Arbetsmarknadsutbildning – små regionala skillnader i effekter*. RIR 2017:21.

SCB. ”Sysselsättnings- och yrkesstatistik 2015 för examinerade 2014”.

Skolverkets statistikdatabas (sök statistik):
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik>

Skolverket (2017). *Uppdrag om uppföljning av sysselsättning efter avslutade studier inom kommunal vuxenutbildning*.

Skolverket (2018). *Etableringen på arbetsmarknaden och fortsatta studier år 2015–2016 efter avslutad kommunal vuxenutbildning*.

Skolverkets officiella statistik. *Bransch 1 år efter avslutade gymnasiestudier läsåret 2014/15, per program*, Tabell 5.

Skolverket (2019) *Riksprislista för ersättning till fristående skolor 2019*:
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/om-skolverkets-statistik/riksprislistan>

73-punktsprogrammet: ”Utkast till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna”:
<https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/utkast-till-sakpolitisk-overenskommelse.pdf>

Sveriges Kommuner och Landsting (2019). *Inspel till Arbetsförmedlingens uppdrag att förbereda och bistå med analyser till regeringen.* (A2019/00923/A).

Konsekvenser för utbildningsföretagen

Academedia: www.academedia.se

Astar: www.astar.se

Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsdata, månadsstatistik 16–64 år:
http://qvs12ext.ams.se/QvAJAXZfc/opendoc.htm?document=extern%5Cmstatplust_extern.qvw&host=QVS%40w001765&anonymous=true%20&select=StartTigger,1

Arbetsförmedlingen, yrkesprognos för lokförare och lastbilsförare:
<https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/yrken-och-studier/framtidsutsikter/yrkeskompassen/#/> (sök på lokförare resp. lastbilsförare)

Eductus: www.eductus.se

Grönlunds: www.gronlunds.se

Hermods: www.hermods.se

Hvilan: www.hvilanutbildning.se

Lernia: www.lernia.se

Montico: www.montico.se

Movant: www.movant.se

Sveriges television. *Dubbla smällar för coachjätten – efter allvarliga fel och dåliga resultat.* Artikel 2018-05-03.

<https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/dubbla-smallar-for-coachjatten-efter-allvarliga-fel-och-daliga-resultat>

Upphandlingsmyndigheten, företagsstorlek.
<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/leverantor/SME/>

Yrkesakademin: www.ya.se

Bilaga 1 Siffror för röda listorna

Här redovisas samtliga utbildningsplatser för de röda listorna, inom AUB, gymnasieskolan och komvux.

Tabell 1. Utbildningsplatser för bristyrken: AUB, gymnasieskola och komvux.

Yrke	AUB	Gymnasieskolan	Komvux
Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete	3 002	201	400
Lastbilsförare	2 447	738	940
Svetsare och gasskärare	1 747	119	700
Buss- och spårvagnsförare	1 307	...	940
Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer	544	453	420
Installations- och serviceelektriker	372	1562	500
Anläggningsarbetare och anläggningsmaskinförare	331	829	210
Träarbetare, Snickare	300	608	600
Målare	156	243	350
Byggnads- och ventilationsplåtslagare	132	64	24
Golvläggare	106	34	120
Undersköterskor	...	1 305	4 000

Källa: AUB-siffrorna är från Arbetsförmedlingens statistiktjänst, gymnasiesiffrorna är från SCB och komvuxsiffrorna är beställda från Skolverket.

Tabell 2. Utbildningsplatser för (smala) bristyrken: AUB, gymnasieskolan och komvux.

Yrke	AUB	Gymnasieskolan	Komvux
Kyl- och värmepumpstekniker m.fl.	97	...	106
VVS-montörer	66	413	700
Slaktare och styckare	59	...	..
Betongarbetare	39	...	145
Industrielektriker	37	138	500
Murare	34	84	58
Distributionselektriker	22	33	..
Tunnplåtslagare	17	...	39

Källa: AUB-siffrorna är från Arbetsförmedlingens statistiktjänst, gymnasiesiffrorna är från SCB och komvuxsiffrorna är beställda från Skolverket.

Bilaga 2 Branschernas syn

Här redovisas arbetsgivares och branschorganisationers syn på arbetsmarknadsutbildningar.

Arbetsmarknadsutbildningar i ingenmansland

Arbetsgivarorganisationer är av tradition organiserade utifrån områdena:

- Arbetsgivarfrågor, ofta inklusive arbetsmarknadspolitik.
- Samhällspolitik och näringspolitik. Här ingår kompetensförsörjningsfrågorna som en dominerande del.

Med den här traditionella uppdelningen hamnar utbildning inom Arbetsförmedlingens verksamhet i ”ingenmansland”. Avdelningen som hanterar arbetsmarknadsfrågor och löneförhandlingar ser inte AF:s utbildningar som något som ligger inom deras kompetensområde. Å andra sidan tar inte samhällspolitiska/näringspolitiska avdelningen något ansvar för Arbetsförmedlingsfrågor – eftersom arbetsmarknadsfrågor i stort ligger på avdelningen för arbetsgivarfrågor. Den del av Arbetsförmedlingen som hanterar yrkesutbildningar hamnar därmed mellan stolarna.

Inom branschföreningarna har arbetsmarknadsutbildningarna inte heller uppmärksammats stort – kanske en effekt av att de stora arbetsgivarorganisationerna inte heller lyft deras roll i den totala kompetensförsörjningen.

Transportföretagen är oroade

Transportföretagen är den arbetsgivarorganisation som tydligast har engagerat sig i arbetsmarknadsutbildningar. Det kan ha flera orsaker: dels är det tydligt i vår undersökning att transportföretagens huvudsakliga rekryteringskanal är arbetsmarknadsutbildningar. Busschaufförer, lastbilschaufförer och lastbils-mekaniker har oftast fått sin utbildning via Arbetsförmedlingen. En annan anledning kan vara att Transportföretagen, just på grund av att arbetsmarknadsutbildningarna varit så dominerande inom deras fält, har haft mycket kontakt med de (få) utbildningsföretag som utbildar inom fordon. Denna täta kontakt har säkert lett till att Transportföretagen har en god förståelse för det svåra läge som AF:s utbildningsleverantörer upplevt de senaste åren. Citaten nedan är hämtat från Transportföretagens debattartikel i Svenska Dagbladet¹⁷:

Regeringen och C+L är överens om att Arbetsförmedlingens utbildningar i princip bör avvecklas. För oss inom transportnäringen är detta en katastrof då en betydande del av våra arbetstagare inom yrken som bussförare, lastbilsförare och mekaniker får sin utbildning via AF. Vi

---

¹⁷ Transportföretagen: *Utan yrkesutbildningar bromsar Sverige in*. Debattartikel i Svenska Dagbladet, 2019-08-27.

efterlyser därför särskilda arbetsmarknadspolitiska satsningar mot transportnäringen.

Man fortsätter:

Vi inom Transportföretagen tycker att reformeringen av Arbetsförmedlingen är både bra och nödvändig. Många av våra medlemsföretag beskriver förtroendet för Arbetsförmedlingen som lågt.

Samtidigt vet vi att våra delbranscher är extremt beroende av de arbetsmarknadsutbildningar som Arbetsförmedlingen tillhandahåller.

Utan arbetsmarknadsutbildningar mot yrken som lastbilsförare, bussförare eller mekaniker kommer transportnäringen snabbt hamna i en bemanningskris. Flera av dessa yrken har för få studerande på sina respektive yrkesprogram i gymnasieskolan och lutar sig därför tungt mot vuxenutbildningen (arbetsmarknadsutbildningar och Komvux) för sin kompetensförsörjning.

På transportsidan utbildas ungefär 2 500 personer per år inom arbetsmarknadsutbildningarna. Det är fem gånger så många som de som utbildas inom Komvux.

Våra delbranscher har redan i dagsläget en mycket pressad situation. Inom flera yrken tvingas vi rekrytera personer utomlands för att det helt enkelt inte är möjligt att hitta någon med de rätta kompetenserna i Sverige – samtidigt som det finns personer som är arbetslösa och som skulle vilja utbilda sig mot något av våra yrken. I Arbetsförmedlingens nya arbetsmarknadsrapport (3 juni 2019) så beskriver myndigheten hur arbetsgivare behöver allt längre tid för att hitta rätt kompetens. Det vill säga – detta är en ovanligt dålig tid att dra ned på utbildningar till våra och andras bristyrken.

Man skriver sedan:

För vår del är det särskilt bekymmersamt. Att lära sig köra lastbilar och buss är en högst specialiserad verksamhet. I Sverige är det ett fåtal utbildningsföretag som gör det och om de försvinner kommer det ta lång tid att bygga upp den kompetensen igen. Vi inom transportbranschen har inte möjlighet att vänta i flera år för att [sic] kunna rekrytera ny personal inom de här områdena.

Om tanken är att dessa utbildningar framöver ska utföras av Komvux i stället för av Arbetsförmedlingen måste det kommuniceras till kommunerna omedelbart. Det finns inte en enda kommun i Sverige som tar på sig ökade kostnader för nya dyra yrkesutbildningar utan att få en rimlig ersättning av staten för det. En sådan överflyttning av utbildningsansvar för många av våra yrken från Arbetsförmedlingen till kommunerna är heller inget som går att organisera på kort tid utan tvärtom något som måste genomföras på ett organiserat sätt.

Insikten hos Transportföretagen om att utbildningsföretagen är mycket beroende av AF som kund är stor, men också att utbildningsföretagen riskerar att förlora värdefull kompetens. De lärare som finns anställda i utbildningsföretagen riskerar att sluta/bli uppsagda och kommer då att hitta nya jobb som eventuellt inte är inom utbildningssfären (t.ex. att gå tillbaka till sitt grundjobb som lastbilschaufför). I samtal med Transportföretagen har det också framgått tydligt att man är medveten om den dubbla kompetens som dessa utbildningsleverantörer besitter: det är inte enbart en utbildning i att till exempel ta ett lastbilskörkort utan det innefattar också att yrkesläraren ska ”klä på” sina studerande andra saker som sociala färdigheter och värdegrund mm. Det går med andra ord inte att hänvisa alla dessa studerande till en vanlig körskola och tro att man får ut lika välutbildade chaufförer som från de yrkesutbildningar som Arbetsförmedlingen har.

Industrin ser mer reguljär utbildning

I diskussioner med industrin (Industriarbetsgivarna, Teknikföretagen, Teknikcollege och Svetskommissionen) är det tydligt att fokus i deras kompetensförsörjningsdiskussion är de reguljära utbildningsvägarna: gymnasieskolan, komvux och på senare tid Yrkeshögskolan. Universitet och högskolepolitik bortser vi i denna rapport ifrån.

Arbetsmarknadens parter inom industri¹⁸ har sedan 2007 samarbetat med kommuner, utbildningsanordnare och industriföretag inom konceptet *Teknikcollege*. Idag har man 24 certifierade regioner med 150 utbildningsanordnare, 180 kommuner och 3 000 samverkansföretag. Det är till stora delar via denna organisation som man utvecklat sin syn på/utveckling av yrkesutbildningen i Sverige på industriområdet. Via sina egna kvalitetskriterier på hur ett Teknikcollege (en gymnasieskola med till exempel teknikprogram eller industritekniska program) ska organiseras för att få ett certifikat utvecklas hela tiden synen på utbildningen och dess innehåll och pedagogik. Teknikcollege åtta kvalitetskriterier innehåller såväl kvalitetskriterier som kriterier för att öka utbildningens status.

Arbetsmarknadsutbildningar har inte varit ett huvudfokus för Teknikcollege. I dagsläget har bara tre av 24 regioner samverkan med arbetsmarknadsutbildningar som en del av AF. Det innebär också att man inte har någon riktig kunskap om vilka dessa är eller vad de levererar. Ett undantag är samverkansprojektet med AF/yrkesvux/gymnasieskolan i Värmland där man arbetar med att samverka kring dimensionering av yrkesutbildningar.

Vid kontakt med *Teknikföretagen* framkom att man från Teknikföretagens sida inte har något framtaget program kring hur man ser på arbetsmarknadsutbildningar. Hur stor andel av industrins kompetensförsörjning (inom LO-yrken) som kom via arbetsmarknadsutbildningar var också något som Teknikföretagen inte hade satt fingret på tidigare. På den direkta frågan hur man ser på

---

¹⁸ Grafiska, Gröna Arbetsgivare, GS-facket, IF Metall, IKEM, Industriarbetsgivarna, Livsmedelsföretagarna, Sveriges Ingenjörer, Teknikföretagen, TMF och Unionen.

situationen idag, med ett minskat antal utbildningsplatser inom AF, påpekar man att man ser allvarligt på läget. Man påpekar att man är drivande i en förändring av AF, men att reformen självklart bör ske utan att påverka näringslivets viktiga utbildningar. Teknikföretagen har också varit aktiva i att försäkra sig om att det inte ska bli några förseningar kring kommande upphandling av industrinära utbildningar.

Inom *Industriarbetsgivarna*, som organiserar svensk basindustri¹⁹, har man i princip samma inställning som Teknikföretagen. Precis som Teknikföretagen är Industriarbetsgivarna en aktiv part i Teknikcollege och låter stora delar av sin praktiska utbildningspolitik utformas inom den plattformen. Industriarbetsgivarna säger sig inte ha varit riktigt medvetna om sin utsatta situation när det gäller arbetsmarknadsutbildningens dominans inom svets. ”Det är intressant att få reda på att det är så, och vi bryr oss om det” svarar Jesper Hedin på Industriarbetsgivarna, när vi förevisar siffrorna för svets i denna rapport.

På *Svetskommissionen*, en branschorganisation för fogande industri som arbetar med standardisering, utbildning och forskning är man missnöjd med den kvalitet som arbetsmarknadsutbildningarna inom svets har. Svetskommissionen anser att dagens utbildningar håller alldeles för låg kvalitet och att de inte införlivat IW:s (International Welder²⁰) kurskrav för att bli en anställningsbar svetsare. Svetskommissionen har i övrigt inte haft någon tydlig politisk målsättning med hur arbetsmarknadsutbildningarnas framtid ska se ut.

Almega Utbildningsföretagen är en bransch och arbetsgivarorganisation för företag som arbetar med vuxnas lärande och kompetensutveckling. I deras arbetsuppgifter ingår att bevaka Arbetsförmedlingen och dess upphandling av utbildningsföretag mm. De har under de senaste åren uppmärksammat politiker och allmänhet på den stora nedskärning som har skett av arbetsmarknadsutbildningar. Almeras kommentar till BP20 och satsningen på arbetsmarknadsutbildningar var:

Det extra resurstillskottet till Arbetsförmedlingen är också positivt och kommer att underlätta den kommande viktiga reformen av Arbetsförmedlingen. Almega anser dock att det är fel att öka anslaget till de kommunala extratjänsterna. De resurserna borde istället gå till att ytterligare förstärka matchningsinsatser och arbetsmarknadsutbildning för arbetssökande. (Patrick Joyce, Almega)

I Dagens Nyheter²¹ gick Almega och LO till gemensamt angrepp mot regeringens linje när det gäller arbetsmarknadsutbildning. Almega och LO vill att regeringen satsar på arbetsmarknadsutbildningar. Det skriver Thomas Erséus, vd för Almega, och LO:s ordförande Karl-Petter Thorwaldsson på DN Debatt och nämner att de ofta inte är överens om hur politik bör utformas, men att de är överens om att ”*Regeringen och samarbetspartierna behöver tillföra*

---

¹⁹ Stål-, metall-, gruv-, massa-, pappers-, sågverk-, byggnadsämnes-, buteljglasindustri och svetsmekanisk industri.

²⁰ Kursplaner för internationell svetsare 2015.

²¹ DN Debatt: ”Regeringen måste satsa på arbetsmarknadsutbildning”, publicerad 2019-09-09.

resurser och skyndsamt öka antalet utbildningsplatser.” De anser också att de som förlorar jobbet ska få möjlighet att uppgradera sina kunskaper eller skolas om: ”Nedmonteringen av arbetsmarknadsutbildning och färre utbildningsplatser gynnar ingen. Trenden måste brytas och resurser tillföras”.

LAS-diskussion med kompetensfrågor i kölvattnet

En fråga som kommer upp i diskussionen med arbetsgivarorganisationerna är kopplingen mellan arbetsmarknadsutbildningarnas vara eller inte vara och den pågående förhandling som sker mellan parterna kring Lagen om anställningskydd (LAS). En förändring av LAS har diskuterats i flera omgångar – den senaste diskussionsomgången har pågått i flera år. Vid en förändring av LAS har parterna diskuterat olika angränsande frågor som skulle kunna påverka synen på LAS. Ett ytterligare utbyggt system för kompetensutbildning har varit en av de pusselbitar som man arbetat med i förhandlingarna. I en diskussion kring hur en sådan breddad kompetensutbildning skulle kunna organiseras är arbetsmarknadsutbildningar av olika slag en tänkbar ingrediens.

Yrkesutbildning i Sverige

Arbetsmarknadsutbildningens roll i utbildningssystemet

De senaste åren har antalet platser inom arbetsmarknadsutbildningar minskat kraftigt. Utvecklingen går mot att mer studier ska ske genom det reguljära utbildningssystemet. Den här rapporten undersöker vilka branscher som är särskilt beroende av arbetsmarknadsutbildningar för sin kompetensförsörjning. Rapporten är ett inspel från SKR i den pågående reformeringen av Sveriges arbetsmarknadspolitik.

Upplysningar om innehållet
Helena Wintgren, helena.wintgren@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2019
ISBN/Beställningsnummer: 978-91-7585-749-7